

บันทึกผลการประชุมเวทีการมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์
โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
เวทีที่ 20 ณ สำนักประชาสัมพันธ์เขต 6 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
วันพุธที่ 9 มิถุนายน 2547
ผู้เข้าร่วมประชุม 48 คน

อาจารย์จรัส หนูทอง

ในฐานะรับผิดชอบการประชุมประชาสัมพันธ์โครงการฯ กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วม และชี้แจงที่มาของการจัดเวทีจัดทำแผนแม่บทฯ ว่าเป็นการจัดต่อเนื่องจากการจัด 10 เวทีแรก โดยวันนี้เป็นเวทีที่ 22 (รวมเวทีเปิดตัวและเวทีผู้มีส่วนได้เสีย) เป็นการจัดในรอบสองและเป็นเวทีสุดท้ายในการวิพากษ์วิจารณ์ร่างแผน

ทั้งนี้ในการทำงานประชาสัมพันธ์โครงการฯ ที่ผ่านมา มีสื่อในการประชาสัมพันธ์เพื่อกระจายข้อมูลไปถึงพี่น้องประชาชนให้มากที่สุด เช่น แผ่นพับ จดหมายข่าว เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์โฟกัสภาคใต้ คัทเอาด์ และมีการถ่ายทอดสดทางวิทยุ สวท. (สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดสงขลา) และสถานีวิทยุ มอ. FM. 88.0 MHz

อาจารย์อารี รังสิโยภิญช์

แนะนำตัวทีมงานนักวิชาการจัดทำร่างแผนแม่บทฯ และกล่าวขอบคุณพี่น้องที่มาเข้าร่วมเวที และชี้แจงถึงข้อดีของรัฐธรรมนูญใหม่ที่เปิดโอกาสให้พี่น้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ เพราะฉะนั้น การทำแผนแม่บทฯ ครั้งนี้จึงต้องการให้พี่น้องประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากที่สุด

อาจารย์ฉัตรไชย รัตนไชย

สวัสดีทุกท่านนะครับ ถึงวันนี้ทุกท่านคงได้ยื่นเรื่องการจัดทำแผนแม่บทฯ ของพวกเรามากพอสมควร บางท่านก็เคยมาช่วยคุยกัน ให้ความเห็นเรื่องแผนมาบ้างแล้ว ที่เราไปกัน ผมจะทบทวน บางเรื่องเราก็พูดกันมาบ้างแล้ว ว่าตั้งแต่เดือนสิงหาคมเราได้ทำอะไรไปบ้างแล้ว ตั้งแต่เดือนสิงหาคมเรามีกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ที่เรากำลังทำ มันก็เป็นกระบวนการขั้นตอนปกติของการวางแผน ที่เรารวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ ที่มีในอดีตและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในระหว่างการทำงานนอกจากการหาข้อมูลในงานวิจัยต่างๆ สาเหตุของปัญหาต่างๆ และก็ประชุมกับชุมชน 10 พื้นที่รอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นตัวแทนของคนรอบลุ่มน้ำ ที่จริงไม่ใช่มีแค่พวกเรา ยังมีอนุกรรมการฯ ช่วยเรามากแรงหนึ่ง ประชุมไป 8 ครั้ง และมีหน่วยงานอื่นๆ อีก จนมีเสียงบ่นว่ามีการประชุมกันมากเกินไป

นอกจากนี้ยังมีทีมงานที่ทำคล้ายกับแผนแต่เขาทำมาตรการทางผังเมืองเป็นหลัก เราก็ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกันอยู่บ้าง หลังจากรวบรวมทุกๆ เรื่องมาแล้วสังเคราะห์ร่วมกันเป็นแผนแม่บทฯ ดังที่เราทำมาคุยกันในวันนี้ พอเป็นร่างแผนแม่บทฯ ยังไม่มีปกสวยงาม เขียนเล่มธรรมดา นำไปประชุมร่วมกับชาวบ้านอีก 10 ครั้ง แต่แต่ละครั้งมีความเห็นเพิ่มเติมมากขึ้นเรื่อยๆ ปรับปรุงมาเรื่อยๆ เอกสารที่เราไปพูดคุยกับชาวบ้านก็เปลี่ยนไปเรื่อยๆ จนมาถึงวันนี้ เหมือนที่อาจารย์จรูญได้เกริ่นเอาไว้ว่าเป็นเวทีผู้แทนความคิดคนทั้งลุ่มน้ำ เอาแผนมาดูว่าแผนที่ร่างมาออกมาเป็นวิสัยทัศน์ของคนทั้งลุ่มน้ำ เราได้เจาะโน้มนำออกมาเป็นมาตรการและกลยุทธ์นี้ตรงกับความต้องการหรือยัง เราไม่ได้เอามาทุกอย่าง เราวิเคราะห์ดูว่าอะไรเป็นไปได้ ในเชิงเทคนิค ในเชิงเศรษฐศาสตร์และในเชิงสิ่งแวดล้อมในเชิงวิชาการ อะไรที่เป็นไปไม่ได้ซึ่งมีเยอะแยะ เราก็โน้ตไว้ตอบคำถามว่าทำไมจึงไม่บรรจุไว้ ก็มีเหตุผล มีพอสมควรเหมือนกัน

หลังจากนี้ คิดว่าถ้าเป็นหลักการ หากเป็นแผนแม่บทฯ หากเห็นร่วมกันได้ หลังจากนั้นก็เป็นเรื่องไม่ยากแล้วที่จะลงไปสู่แผนปฏิบัติการจะทำอะไรก่อนหลัง ใครรับผิดชอบ ใช้งบประมาณเท่าไร

นั่นเป็นขั้นตอนที่เรามาได้ถึงวันนี้ เราผ่านกระบวนการวิพากษ์แผนระดับพื้นที่มาแล้ว 9 ครั้ง ครั้งนี้เป็นครั้งที่ 10 ครั้นพอจะสรุปคร่าวๆ ผมพยายามหาทางสรุปไอ้ที่เราทำมาเป็น 8 เล่ม ที่นำมาแจกในวันนี้ 8 เล่มเป็นองค์ความรู้ในทะเลสาบ ทั้งด้านนิเวศน์ ป่าไม้ ทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม การจัดการน้ำ ต่างๆ นานา แล้วก็ย่อมาเป็นเล่มเล็กๆ เล่มหนึ่ง ที่เราเรียกบทสรุปสำหรับผู้บริหาร และออกมาเป็นอีกเล่ม คือ บทสรุปสำหรับแผนแม่บทฯ

ที่นี่ เบ็ดเสร็จ จะขออนุญาตสรุป โดยใช้เวลา 2-3 นาที ในสไลด์นี้ ประเด็นปัญหาของเรา ดังที่หลายท่านเห็นคล้ายๆ กัน เพราะเราพูดคุยกันหลายรอบแล้ว ว่า ป่าต้นน้ำของเราถูกทำลาย เราเห็นว่าการใช้ที่ดินไม่เหมาะสม การใช้ที่ดินบางอย่างไม่ควรอยู่ใกล้กันก็มาอยู่ใกล้กัน แล้วก็เรื่องของน้ำเสีย ขยะ เรื่องของคุณภาพน้ำคลอง น้ำทะเลสาบเสื่อมโทรม แล้วก็เรื่องของคนบางคนที่ขาดจิตสำนึก เรื่องของทะเลสาบตื้นเขิน น้ำเค็มรุกล้ำมากกว่าในอดีต สัตว์น้ำไม่พอความต้องการ

กระบวนการของเรา เริ่มจาก TOR ตอนแรกกำหนดมาไม่เท่าไร ตอนหลังก็บอกว่าแค่รอบเท่านั้นเอง ปลดปล่อยให้ยืดหยุ่นไปเรื่อยๆ แล้วก็เพิ่มเติมอีก จากกระทรวงทรัพยากรก็ได้เพิ่มเติมมาบ้าง ทางการประชุมของอนุกรรมการฯ ก็เพิ่มเติมมาบ้าง ตอนแรกก็ดูเป็นการเพิ่มเติมมากมาย แต่จริงๆ ก็ไม่ได้มากมาย เพราะหลังจากเราไปประชุมกับชาวบ้านอีก 10 ครั้งก็เพิ่มมาเยอะแยะเลย ทำไปทำมา TOR ก็เป็นไกด์ไลน์จริงๆ ไม่ได้ตายตัว ยืดหยุ่นไปตามความต้องการพอสมควร มารวมกับองค์ความรู้ ฐานข้อมูล และมากลั่นกรองให้ได้สมดุลระหว่างชุมชน ระบบนิเวศ และเศรษฐกิจสังคม ให้อยู่ภายใต้การจัดการที่เหมาะสม

พื้นที่เป้าหมาย นั่นก็อย่างที่ทราบกัน บางเรื่องตั้งแต่ขอบเขตบรรทัดลงมา บางเรื่องก็ เช่น เรื่องสัตว์น้ำ ทะเลตื้นเขินก็ลงไปในตัวทะเลสาบ กลั่นกรองมาเป็นวิสัยทัศน์ ซึ่งก็ถกเถียงกันมาตลอด เสร็จแล้วทุกคนก็เห็นพ้องกันในหลักการพอสมควร ทั้งที่ผลประโยชน์บางอย่างก็ขัดกันหลายกรณี โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากร แต่ก็ได้เห็นพ้องกันว่า ทะเลสาบนี้อย่าพูดถึงเรื่องความยั่งยืนเลยตอนนี้ ต้องฟื้นฟูก่อน เราเลยตกลงกันว่าวิสัยทัศน์น่าจะเป็นการที่บอกว่า ทั้งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาจะต้องได้รับการฟื้นฟูและรักษาไว้อย่างยั่งยืน ภายใต้อุปสรรคที่เหมาะสมระหว่างระบบนิเวศ ระบบเศรษฐกิจสังคม ระบบชุมชน และต้องมีสถาบัน องค์กร และการบริหารจัดการ ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม

คำพูดเหล่านี้เป็นคำพูดที่สะสมกันจากที่เราประชุมกันตลอดมา 9 ครั้ง อาจจะมีการเรียบเรียงเสียใหม่ ให้มันสั้นกระชับ แต่ทุกอย่างก็เปิดใจวิพากษ์ได้

หลังจากนั้นก็เจาะโน้มนำออกมาเป็นวาระหรือประเด็น ของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ที่ต้องทำอะไรสักอย่าง โดยหลักการแล้วเราพยายามทำให้จำนวนวาระมันน้อยๆ เพื่อจะได้ทำ อันแรกก็คือ ต้องสร้างจิตสำนึกแก่คนลุ่มน้ำฯ

แล้วแต่ว่าคนกลุ่มไหนอย่างไร (2) การปรับปรุงองค์กรและการบริหารจัดการ (3) พันฟู อนุรักษ์ ป่าต้นน้ำ ป่าชายเลน ป่าพรุ พื้นที่ชุ่มน้ำ (4) การจัดการมลพิษทางน้ำ (5) การจัดการขยะมูลฝอย (6) จัดการทรัพยากรน้ำแบบ บูรณาการ (7) มีมาตรการลดอัตราการตื่นเงินของทะเลสาบ ในทางวิทยาศาสตร์มีการวัดกันครั้งเดียว 2518 เราได้มีการวัดอีกครั้งเมื่อเร็วๆ นี้ ในตอนล่างๆ ของเกาะขอม ทางบริเวณทะเลหลวง พบว่าทะเลสาบรอบๆ เกาะขอม บางจุดขึ้นไปถึง 6-7 เซนติเมตรต่อปี ซึ่งน่ากลัวมากสำหรับทะเลสาบที่ลึก 2 เมตร ทางเหนือใกล้ๆ ลำปำไม่ค่อยมีปัญหาเรื่อง ความตื่นเงิน (8) จัดระบบการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพ (9) จัดระเบียบประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (10) พันฟูอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน (11) ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ตรงนี้ที่อยากขอความเห็นจากท่าน ขอให้ท่านลำดับความสำคัญ แผนพอมันมีมากแล้ว ให้รัฐบาลก็ไม่ว่า จะทำอะไรก่อนหลัง เราคงต้องเรียงลำดับความสำคัญให้เขาด้วย ส่วนหนึ่งต้องมาจากความเห็นของชุมชนด้วย

ถัดมา เรื่องของวาระที่เราถนัดกรองมา 11 วาระ เราเขียนในออกมาเป็นกลยุทธ์ ซึ่งส่วนหนึ่งก็ได้มาจาก ทีมงาน ส่วนหนึ่งก็ได้มาจากการประชุมกับชาวบ้าน ส่วนหนึ่งก็ได้มาจากการถกเถียงตามหลักวิชาการ ผสมผสาน กัน ทำไปทำมา ก็เหมือนชาวบ้านวางแผนแล้วเราเป็นเพียงเลขาเสียมากกว่า เพราะเราเอากรอบแนวคิดมา เอาข้อมูล มาเสริมเข้าไป พอจะสรุปทั้งเล่มมาได้เป็นกลยุทธ์เพื่อที่จะหยุดในบางเรื่อง หยุดบุกกรุกป่า หยุดทิ้งมลพิษที่เกินขีดที่ ธรรมชาติรับได้ และก็เรามองทะเลสาบเหมือนคนเป็นไข้หนัก การจะทำอะไรต้องหยุดบางเรื่องก่อน แล้วก็พันฟู เริ่ม อนุรักษ์ แล้วก็มาตรการทำให้ยั่งยืน

คือ ภาษาเวลาที่เราพูดกับชาวบ้าน คำว่าหยุด พันฟู อนุรักษ์ ยั่งยืน ก็เหมือนกับว่าเอาเป่าเป็นหลัก เอาเป่า ของกลยุทธ์เป็นหลัก แล้วก็แปลงให้เป็นภาษาแผนเพราะเวลาเราเขียนไปของงบประมาณฯ ต้องถกเถียงกันให้เป็นแผน ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ซึ่งเป็นเรื่องคนละเรื่องกัน แผนหยุดบางอันนี้มันไม่สั้น แผนที่จะรักษาป่าไว้แล้ว กันเขตให้แน่นอน ต้องการกระบวนการในการศึกษาประชาชน การชดเชย กระบวนการอาจจะยาว เพราะฉะนั้นที่ เรานอกว่าหยุดบางเรื่องอาจจะไม่ใช่ระยะสั้น แต่ว่าเวลาเราเขียนเป็นแผน แล้วเขียนขออนุมัติงบประมาณลงมาให้ชุมชน ได้รับประโยชน์ก็จำเป็นจะต้องเขียนว่าระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว แท้จริงๆ ในความหมายจริงๆ มันมีกลุ่มของ แผนบางเรื่องบอกให้หยุดในบางกิจกรรมที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และก็ให้พันฟู แล้วก็ให้อนุรักษ์ในบางเรื่อง แล้วก็ให้มีแผนสร้างจิตสำนึก แผนการศึกษา เพื่อความยั่งยืน เพื่อให้หยุด พันฟู อนุรักษ์ทั้งหลายมันดำรงไว้ แล้วก็ต่อไป ก็เป็นเรื่องของกระบวนการทำแผนปกติ ซึ่งต้องมีดัชนีชี้วัดความสำเร็จ เพื่อเขาจะให้งบประมาณปีต่อไป แล้วก็ กำหนดผู้รับผิดชอบว่าควรจะเป็นใคร

ทั้งหมดนี้เป็นหลักการของแผนทั้งเล่มนี้ คิดว่าอย่างทีบอก ปกสวยนั้นไม่สำคัญ สิ่งที่เราต้องการ คือ คำวิจารณ์ แล้วก็มีการถกเถียงกันที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน ให้เป็นแผนซึ่งตรงเป่าจริงๆ ว่าเราจะต้องพันฟู รักษาทะเลสาบให้ได้อย่างยั่งยืน รักษาทั้งลุ่มน้ำนะครับ และให้มีองค์กรที่เหมาะสม ให้มีระบบการจัดการที่ดี และให้เป็นไปได้ ทางเทคนิคด้วย มีความคุ้มค่าด้วยในการลงทุนหลายๆ เรื่อง ขณะเดียวกัน ลดความขัดแย้งของชุมชนด้วย ผมคิดว่าจึง อยากขอความเห็นจากทุกท่านอย่างเต็มที่เพื่อเราจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข

ผลผลิตจริงๆ มีไม่มากไปกว่าสิ่งที่เขาสั่งให้ทำ คือ มีรายงานชั้นกลาง ตามนิยามเลยว่างานเสร็จแล้วครึ่ง หนึ่ง หลังจากนั้นก็มีแผนปฏิบัติการต่างๆ นานา แล้วก็มีการรวบรวมองค์ความรู้ทั้งหมดที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยในอดีต แล้วก็งานวิชาการต่างๆ โครงการต่างๆ ทั้งภาครัฐภาคประชาชน เรื่องราวทั้งหมดในเรื่องของนิเวศน์ ประมง การใช้ที่ดิน ทรัพยากรน้ำ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว มันอยู่ในเอกสาร 2-3 เล่ม และร่างแผนกลยุทธ์ที่อยู่ในมือท่านใน ขณะนี้ และรายงานการประชุมชุมชน มีอยู่ในเว็บไซต์ แล้วก็บันทึกไว้อย่างถาวร ว่านี่คือ ความเห็นของประชาชน ปี 2546-2547 เป็นหลักฐานชัดเจน และมีบทสรุปสำหรับผู้บริหารที่ท่านถืออยู่ในมือ และฐานข้อมูล เป็นจีไอเอส ฐาน

ข้อมูลทางสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเรากำลังคิดอยู่ว่าจะทำอย่างไรดี ในระดับหน่วยงานบางหน่วยงานอาจจะเอาไปใช้งานได้ อยากให้ข้อมูลที่ได้รับได้ และในทางเทคนิคมีความเป็นไปได้ ทุกคนจะได้รู้กันว่าในตำบล ในหมู่บ้านตัวเองมีอะไรบ้างที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ

ผลลัพธ์ที่อยากจะเน้น เพราะว่าสำคัญกว่าผลผลิต คือ กระบวนการในการทำแผน ผมคิดว่าชาวบ้านรู้แล้วว่าเขาต้องมีการตั้งเป้า และอาจจะมีการวิเคราะห์หาจุดแข็งจุดด้อย สิ่งคุกคาม และโอกาสของเขาและของทะเลสาบ และความเป็นไปได้ของสิ่งที่ต้องการ และข้อจำกัดต่างๆ ก่อนที่จะออกมาเป็นแผนดังที่เห็นกันอยู่ ผมคิดว่ากระบวนการปรับแผนชาวบ้านเข้าใจแล้ว

แผนนี้ร่างจนวันสุดท้าย เรบอกเขาว่าแผนจะต้องร่างไปตลอดชีวิต ที่เขบอกเราว่า แผนนี้ทำแล้วนี่ เพราะเราไปยึดมันเป็นสตรณะมากเกินไป เพราะว่าแผนมันมีชีวิต ร่างเสร็จแล้วก็ถือเป็นแนวทางปฏิบัติแค่นั้นเอง ปีหน้า ก็แก้ไขได้อีก เพราะข้อมูลเราใหม่ขึ้นเรื่อยๆ ตอนนี้ไม่มีใครรู้ข้อมูลปี 254-2550 เราได้แค่คาดการณ์อย่างดีที่สุดเท่าที่ข้อมูลปัจจุบันจะอำนวย ถ้าเรามีอะไรใหม่ๆ หรือมีการพัฒนาวิถีชีวิต พัฒนาคุณภาพชีวิตไปถึงจุดหนึ่ง ต้องการอะไรที่ดีกว่า ในฐานะความคิดเราแค่นี้ เรายังคิดว่าแผนนี้มีชีวิต เราต้องปรับไปเรื่อยๆ ถึงเวลา เราก็จะบอกว่ากระบวนการปรับแผนทุกๆ ปีปี จะต้องมีการปรับแผน กระบวนการมีส่วนร่วมผมหวังว่าหลังจากเถียงกันมา 19 เวที ทุกคนน่าจะเห็นแล้วว่าผลประโยชน์ของตนก็ส่วนหนึ่ง แต่ต้องฟังคนอื่นด้วย หวังว่าความเข้าใจจะมามากขึ้น รวมทั้งในเรื่องจิตสำนึก ผมคิดว่าผลลัพธ์พวกนี้คงจะได้ซึมซับไปพอสมควร และผมคิดว่ามันสำคัญยิ่งกว่าผลผลิตที่มันเป็นเอกสาร 7 เล่มนี้

อาจารย์วิชัย กาญจนสุวรรณ

ผมเสริมนิดเดียว ขอรบกวนที่ประชุม พอดีเราแจก 1 หน้านี้ (พูดถึงเอกสารที่แจกให้ผู้เข้าร่วม) บางคนอาจจะแปลกใจว่า ในวาระที่เราเจกันนั้น 23 ประเด็นปัญหา เรามาสรุปตรงนั้นเหลือ 11 ประเด็นปัญหา อยากให้พวกเราจัดลำดับความสำคัญ เพียงแค่ 5 ประเด็นปัญหา ให้เหลือจาก 10 เหลือ 5

ตรงนี้ คือ ผมมองว่าหลายคนติดตามเราหลายเวที เป็นผู้ที่สนใจเรื่องทะเลสาบสงขลามาก อยากจะฟังความคิดเห็น หมายถึงว่า มุมมองของพวกเราต่อปัญหาทะเลสาบสงขลา ผมคิดว่าการรับรู้เป็นเรื่องสำคัญ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา การวางแผนที่ดีต้องทำเรื่องที่สำคัญ ทะเลสาบเหมือนกัน เราต้องฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน ใน 10 ประเด็นปัญหาที่ท่านคิดว่าสำคัญเร่งด่วน ที่ต้องรีบจัดทำ ก็กรุณาช่วยเขียนหมายเลข 1-5 ในประเด็นที่เราคิดว่าสำคัญที่สุดเรียงลำดับลงไป

อาจารย์อารี รั้งลิโยกฤษฎ์

ตอนนี้เราได้เตรียมเปิดเวทีวิพากษ์แล้วนะครับ เนื่องจากว่าแผนแม่บทฯ นั้นทัศนคติของ อาจารย์สุริวงศ์ บอกว่าโครงการนี้เป็นโครงการพิเศษ อยากจะให้มันเป็นโครงการตัวอย่าง อาจารย์ได้ฝากความคิดเหล่านี้ให้กับเราว่า โครงการเหล่านี้ต้องรับดำเนินการโดยเร็วไว รอช้าไม่ได้ ค่อยๆ อย่างร้อนจนเกินไป หมายความว่า ให้ได้ข้อมูลเต็มที่ก่อนที่จะสรุป เมื่อเป็นโครงการตัวอย่างที่ดี โครงการพิเศษ ผมก็อยากให้พี่น้องที่มาตรงนี้ได้ช่วยกันวิพากษ์ เสนอข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ในการที่เราจะตัดสินใจไปสู่แผนแม่บทฯ ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ไม่ว่าจะโดยใครขอเรียนเชิญครับ

อาจารย์สุนทร นาคประคิษฐ์

ผมมีความภูมิใจที่ได้เห็นร่างแผนที่ได้แจกล่วงหน้ามาก่อน 2-3 วัน เพราะว่าเป็นข้อมูลที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณค่าในการทำแผน ตัวผมเองมีประสบการณ์ในการทำแผน โดยเฉพาะของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในระยะแรก สมัยก่อตั้งสงขลานครินทร์นั้น ผมเป็นเสมียนตัวเล็กๆ ตามหลัง อาจารย์บุญสม มาร์ติน อาจารย์สวัสดิ์ สกฤตไทย อาจารย์บัวเนตร คำทอง ซึ่งในขณะนั้น คนที่กล่าวถึงนี้เป็นนักวางแผนของประเทศ เพื่อดึงมหาวิทยาลัยในภูมิภาค ผมก็เป็นเสมียนจนมาเป็นข้าราชการย้ายมาตามติด มาตั้งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้เห็นการทำแผนในยุค นั้น ก็อยากนำประสบการณ์นั้นมาเล่าให้ฟัง พร้อมทั้งวิพากษ์แผนนี้ไปพร้อมกับความคิดของผม วิสัยทัศน์เพื่อฟื้นฟูทะเลสาบสงขลาให้ยั่งยืน กระผมอ่านละเอียดหมดแล้วทั้ง 2 เล่ม ข้อมูลพร้อมครับ แต่ผมสรุปได้เพียง 4-5 ประเด็นเท่านั้นจาก 23 ข้อ คือ เรื่องของป่า ป่าต้นน้ำ ป่าชายเลน ป่าชุ่มน้ำ และเรื่องขยะ เรื่องขยะสำคัญมาก ทะเลสาบสงขลาจะเลอะก็เพราะขยะนี้แหละ เพราะฉะนั้นเรื่องขยะต้องแยกออกไป และก็เรื่องของน้ำ ความสำคัญของน้ำ น้ำจืด น้ำเค็ม น้ำกร่อย ต้องแยกออกไป เรื่องของป่าเรื่องของน้ำ เรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน เรื่องประมง เรื่องประวัติศาสตร์ชาวบ้าน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยว ผมแบ่งได้ 6 กลุ่ม เท่านั้นเอง นั่นประการแรก

ข้อที่ 2 ผมพูดทุกครั้ง คณะกรรมการทำแผน มองภาพกว้างเกินไป ทำแผนกว้างเกินไป ไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ในเวลาที่ต้องการ อย่างเรื่องป่าต้นน้ำ ถ้าคลอง เหมือนกันทั้งภาค ต้นน้ำตาปีก็เหมือนกับต้นน้ำปัตตานี ผมเชื่ออย่างนั้นนะครับ แต่เรื่องทะเลสาบมันไม่เกี่ยวกับป่าต้นน้ำโดยวิธีชีวิต มันต่างกันเด็ดขาด คนอยู่ปากกับคนอยู่เลมันต่างกัน คนติดยางกับคนทำนาข้าว มันผิดกัน พอเอาปัญหามารวมกันก็ยาก เกิดความขัดแย้ง ก็เหมือนกับการตั้งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ครั้งแรก เลี่ยงกันแทบตายว่าการตั้งมหาวิทยาลัยแล้วควรตั้งคณะอะไรก่อน เลี่ยงกันเป็นปี ไม่สามารถเอาเงินมาโปะพร้อมกันเป็นสิบคณะเหมือนทุกวันนี้ คณะกรรมการต้องเลือกสิ่งที่ดีที่สุดก่อน วิทยาศาสตร์จึงได้ตั้งก่อน นี่เป็นตัวอย่าง เป็นการเลือกทางเลือก เพราะฉะนั้น เรื่องทะเลสาบสงขลาให้แยกเสีย เรื่องต้นน้ำลำธารเป็นกลุ่มหนึ่ง ทำรวมกันเป็นระดับภาคไปเลย จะเป็นประโยชน์มาก แล้วพวกตรงนั้นมีฐานะด้วย เพราะว่ายางกิโลละ 50 แต่คนที่อยู่รอบทะเลสาบกำลังจะตาย นาก็ทำไม่ได้ ไม่มีใครเข้าไปดู ขางพาราแปลกนะครับ ราคาดี รัฐก็ยังลงทุนให้ ปุ๋ยก็ให้ ข้าวอย่าว่าแต่ให้ปุ๋ยเลย ช่วยก็ไม่ช่วยเวลามีปัญหา เป็นเรื่องแปลก กำลังจะตายในขณะนี้ ไปดูแถวทุ่งระโนด ปัญหาเร่งด่วน ต้องแก้ครับ ต้องจัดให้ตรงนี้ก่อน ผมไม่เชื่อว่าคนสะเดาจะจนเท่ากับคนทะเลสาบสงขลา กลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่ต้องเฉพาะทะเลสาบสงขลา ผมขอเสนอไว้

คุณอรุณ จิตตะเสนโน

ขออนุญาตที่ประชุมครับ ก่อนที่จะมาถึงแผนตัวนี้ ผมอยากจะพูดถึงภาพตั้งแต่ต้นนโยบายที่มาของการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ที่จริงก็เป็นงานที่พวกเราเคยทำกันมาแล้ว เอกสารฉบับที่ผมกำลังแสดงอยู่ เราทำเมื่อกลางปี 2546

อาจารย์จตุรย์ ให้หนังสือมา 2 เล่ม สำหรับการศึกษากับเล่มนี้ ผมบอกว่าเรามาถึงเรามาจับเล่มนี้เลย หรือจับอีกเล่มหนึ่งเลย ความเข้าใจจะไม่ต่อเนื่อง ผมเลยไปดูเอกสารอื่นๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งนโยบายและทิศทางของแผน ในความรู้สึกรู้สึกของผม การมาดูนโยบายและทิศทางของแผน มันก็มาครึ่งทางด้วยซ้ำไป ถ้าเป็นไปได้ เรามองให้ชัดเจนๆ ตั้งแต่ยอดถึงราก มันก็ต้องมองตั้งแต่ปรัชญาของมัน ในการพัฒนาว่าพัฒนาไปทำไม เพื่ออะไร ด้วยเหตุผลอะไร นั่นคือ ปรัชญาหลักในการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ก่อนที่จะมาถึงวิสัยทัศน์ ก่อนมาถึงนโยบาย

ถ้าเราไม่เข้าใจปรัชญาตรงนั้น เราไปเวทีไหนก็ทะเลาะกันเวทีนั้น เถียงกันไม่มีข้อยุติ เมื่อมาดูตรงนี้แล้ว ผมบอกว่า การพัฒนาทะเลสาบสงขลา ผมบอกว่าเรามีภาระหน้าที่หรืองานหลักๆ อยู่ 2 ข้อ คือ (1) อนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนทรัพยากรต่างๆ รอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและบริบทลุ่มน้ำ นั่นคือปัจจัยแรก (2) เป็นองค์ประกอบคู่ขนานกัน คือ ปรับปรุงวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของคนรอบลุ่มน้ำฯ นั่นคือเรื่องที่ 2 เรื่องทำไปในเวลาเดียวกัน ให้มองเป็นองค์รวมอย่าแยกมอง ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ ไม่บูรณาการเมื่อไร เหนื่อยด้วย สิ้นเปลืองเงินด้วย ไม่ประสบความสำเร็จ อยากให้มองทั้ง 2 อย่างนี้ไปในเวลาเดียวกัน

พอมาพูดถึงเรื่องวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของคนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา น่าจะแบ่งออกเป็น 3 เรื่องหลักๆ คุณภาพชีวิตเขาจะเกิดขึ้นได้ในบริเวณนี้ คือ (1) บริบทชีวิตด้านเศรษฐกิจของเขา ความหมายคือ เรื่องการทำมาหากิน เรื่องปากท้องของเขา อย่าไปคิดถึงเรื่องราคาน้ำมันโลก อะไรไปโน่น มันไม่เกี่ยวข้องตรงนั้น คิดถึงบริบทของคนลุ่มน้ำฯ และใกล้เคียงว่าเขาอยู่อย่างไร ประกอบอาชีพอย่างไร (2) บริบทด้านการเมือง ดูแล้วไม่น่าจะเข้ากันได้เลย แต่ผมบอกว่ามันเข้ากันมากๆ ด้วย ทรายใดที่การเมืองเราไม่ลงตัว ไม่ว่าการเมืองในท้องถิ่น การเมืองในพื้นที่หรือการเมืองระดับชาติ สื่อนโยบายกันไม่ได้ รับนโยบายกันไม่ได้ แผนการพัฒนาลุ่มน้ำจะเป็นไปไม่ได้ โดยเฉพาะการเมืองท้องถิ่นจะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในอนาคต อบต.ไม่เอา อบจ.ไม่ทำอะไรสักอย่าง ดังนั้นจึงควรหาอย่างเดียวกันช่วยทะเลสาบไม่ได้ (3) บริบทด้านสังคม คือ การอยู่ร่วมกัน อันนี้ครอบคลุมไปถึงประเพณี วัฒนธรรมด้วย

หากเข้าใจเรื่องเหล่านี้ การกำหนดเป็นนโยบายก็ง่ายขึ้น การมากำหนดวิสัยทัศน์ก็ชัดเจนขึ้น ทรายใดที่วิสัยทัศน์ นโยบาย เป้าหมาย ทิศทาง หรือวิสัยทัศน์ ปณิธาน พันธกิจ เราสอดคล้องกันกับปรัชญาที่อยู่ข้างบนเมื่อไรว่ามันทำตรงนี้ได้ก็ต้องแล้ว ไขแล้ว ไม่ต้องมาเถียงกันว่าน้ำเค็มหรือน้ำจืดจะเอาอะไรกันแน่

สิ่งที่เราทำ ถามว่าทำไมเราต้องมาทำตรงนี้ ก็เพราะว่าทุกอย่างมันบ่งชี้ว่าทะเลสาบมันไม่ไหวแล้ว แะแล้วเหมือนที่เราพูด มันมาจากไหนครับ จากข้อมูลพื้นฐาน ไม่ใช่คิดเอาเอง มาจากการบ่งชี้ว่าเราใช้กันจนกระทั่งมันเกินกว่าเหตุแล้ว มันไม่รอดแล้ว คนรอบลุ่มน้ำฯ กำลังจะตายแล้ว ทะเลสาบตรงนี้กำลังจะเป็นทะเลสาบน้ำเน่าที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ข้อมูลพื้นฐานที่เพิ่งมาไม่กี่วันนี้ สิ่งที่ต้องแสดงความยินดีเป็นอย่างยิ่งก็คือ น้ำที่เน่าเสียที่สุด 6 เปอร์เซนต์แรกของประเทศไทย มีทะเลสาบสงขลาและคลองอู่ตะเภาด้วย

เพราะฉะนั้นถ้าเราต้องพัฒนาทะเลสาบสงขลา เข้าใจทั้งเชิงปรัชญา เข้าใจทั้งเชิงนโยบาย เป้าหมาย ทิศทาง เข้าใจทั้งวิสัยทัศน์ ปณิธาน พันธกิจ ผมว่าไม่เกิดหรอกครับ หากว่าไม่มีอะไรสักอย่างที่เป็นที่รวมของคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเข้าใจในตรงนี้ทั้งหมดมาเป็นอุดมการณ์ในการทำเพื่อทะเลสาบสงขลา ทั้งหมดของแผนที่เราทำมา ร่างแผนอันนี้มันต้องสนองตอบตรงนี้ได้ หากว่าร่างแผนนี้ออกมาเสร็จสรรพ ไม่สนองตอบต่อสิ่งที่ผมพูดเมื่อสักครู่นี้ ถามว่าแล้วจะร่างไปทำไม ร่างแล้วถูกไหม ตรวจสอบตนเองดูก็ได้ ว่าแผนนี้สนองตอบข้อหลัก 2 ข้อที่ผมว่าหรือไม่ ถ้าทำได้จริงๆ ไม่ต้องไปถามใครหรอกว่าถูกหรือผิด มันก็ถูกในตัวของมันเอง เพราะมันชัดในเชิงปรัชญา นโยบาย

เป้าหมาย และทิศทาง เพราะมาจากการศึกษา ผมไม่คิดว่าอาจารย์ฉัตรไชย อาจารย์วิชัช ทำอะไรแบบเล่นๆ ต้องมีการศึกษามาก่อน คำตอบมันมาเป็นเชิงวิชาการด้วยว่า สิ่งที่เราต้องทำมันมีคำตอบเชิงวิชาการอยู่พร้อมกับพื้นฐานข้อมูลด้วย

ตรงนี้ผมบอกว่าเป็นสมมุติฐานทั้งนั้นในสิ่งที่เราทำอยู่ มันเป็นแค่สมมุติฐานว่าเราทำแล้วสามารถแก้ปัญหาได้ หากแก้ไม่ได้ ก็เหลวไหลและเปล่าประโยชน์ที่จะทำแผน เพราะมันแก้ปัญหาไม่ได้ แต่ถ้าทำมาแล้วสามารถแก้ปัญหาได้ มันก็ถูกในตัวของมัน พื้นฐานของพวกเราร่วมกันพิจารณาตรงนี้หรือไม่ ถ้าใช่ก็เป็นสิ่งที่น่ายินดีด้วย

อาจารย์จรรยา หนูทอง

น่าสนใจที่เพื่อรัฐพูด ผมคิดไปถึงพื้นที่ใกล้กับลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ขณะที่พื้นที่อื่นมีปัญหาระดับโลก แต่ที่นาโยงมีปัญหาของปลา ผมเพิ่งทราบว่าเชรุ่มในประเทศไทยรักษาพิษได้ 3 ชนิดเท่านั้น แล้วก็ปัญหาที่ไม่มีเชรุ่มของปลา เพราะว่ามันๆ ของปลาจะกัดคนสักที

อาจารย์สุวิทย์ พงศ์ไพมูลย์

ผมเรียนในเบื้องต้นก่อนว่า อย่าไปอ้างว่าผมมาในฐานะของกรรมการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบ อันนี้ผมมาในฐานะประชาชน แสดงความคิดเห็นในฐานะประชาชนด้วยจิตสำนึกว่า โครงการนี้สำคัญอย่างยิ่ง จะทำให้มันมีบทบาทกับท้องถิ่นนี้ให้สมน้ำสมเนื้อจริงๆ ผมอยากจะขยายต่อจากคุณอรุณกับคุณสุนทร

ประเด็นแรก เมื่อพูดถึงแผน ผมอยากจะสรุปเบื้องต้นว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีมาก โดยที่วางแผนด้วยการเริ่มต้นหาข้อมูลก่อน ข้อมูลในที่นี้มีมาและที่เคยมีมา มาจัดให้ครบทั้ง 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลที่ได้มาจากภาคประชาชน และ (2) ข้อมูลจากกระแสหลักทางวิชาการ ที่หลายคนนำมาใช้กันเยอะแยะ แต่สิ่งที่ผมเป็นห่วงคือว่า ในที่สุดเมื่อเป็นแผนแล้วข้อมูลที่ได้มาจากภาคประชาชนถูกนำมาใช้อย่างจริงจังอย่างไร เพราะต้องนำมากรอง นำมาแปลงพอสมควร ไม่ใช่เอามาทั้งดุ้น

สิ่งหนึ่งที่ผมเป็นห่วงมากสำหรับนักวิชาการที่วางแผนก็คือ เรามักจะให้น้ำหนักกับกระแสหลักไว้ก่อน กระแสหลัก คือ กระแสสากล กระแสโลก ซึ่งโครงสร้างของกระแสนั้นคนละเรื่องกันเลย แต่เรายกบทสรุปของเรา มา ผมคิดว่าคนปักษ์ใต้คงจะนึกถึงภยัคธอนหนึ่งที่เรียกว่า “เสือผู้ใหญ่นวล” คนรุ่นหลังนี้คงจะไม่รู้

เสือผู้ใหญ่นวลนี้หมายความว่า ผู้ใหญ่นวลไปเห็นเสือชวดสากลนี้ โอ้โฮ ใหญ่โต ผูกเน็คไทก็สวย ท่านก็อยากจะสวมเสื้ออย่างนั้นบ้าง ท่านก็เอามา แล้วก็ใส่เดินไปโชว์ ไปประชุมที่ไหน ก็นึกออกใช่ไหมว่ารุ่มร่ามสิ้นคินะ ไม่เข้ากับที่ผู้ใหญ่นวลจะเอาไปใช้ อันนี้ผมเป็นห่วง คือ ถ้าเอากระแสหลักมาเหมือนเสือผู้ใหญ่นวลมาคลุมให้กับทะเลสาบสงขลา แล้วก็บอกว่าทำอย่างนี้ๆ ข้อมูลทั้งหลายแหล่ของนักวิชาการมันขดเคี้ยวทั้งนั้นเลย นำมันลงที่นี้ก็จะถูกบาทก์เมตร คนใช้ก็คนในพื้นที่รอบเหล่านี้เป็นต้น มันก็จะปฤษฎีที่น่าเป็นห่วง ข้อมูลนี้ผมไม่รู้ว่าอันไหนเสือผู้ใหญ่นวลอันไหนเสือชาวบ้าน แต่ผมตั้งข้อสังเกตไว้ว่าเมื่อใดข้อมูลที่ได้จากท้องถิ่นถูกนำไปใช้อย่างจริงจัง โอกาสที่เสือผู้ใหญ่นวลจะมาอะละวาดแถวนี้ก็น้อยลง

ผมอ่านผ่านๆ ผมก็พบ เอ๊ะ นี่มันเรื่องของที่ไหน เช่นว่า จะไปบำบัดน้ำเสียทางวัด ยกตัวอย่างวัด คงสันนิษฐานกระมังว่าในวัดมีคนอยู่มาก คงนึกถึงวัดในกรุงเทพฯ แต่วัดในรอบทะเลสาบ หลายวัดมันร้างนะครับ หรือมีพระองค์หนึ่ง คงไม่จำเป็นกระมังที่จะไปบำบัดน้ำเสียที่วัด อย่างนี้เป็นต้น ผมถึงฝากในประเด็นแรกว่า ขอให้มันเป็นพื้นที่จริงๆ ให้มากๆ จะมีประโยชน์ อย่าเชื่อต่างประเทศว่าถูกแน่นอน เพราะมันถูกในพื้นที่ของเขา อย่าให้ชาวรอบทะเลสาบสงขลากลายเป็นลูกหลานผู้ใหญ่นวล

ในประเด็นที่สองที่ผมอยากพูดต่อ ว่า TOR ที่ให้ทำ เราตั้งโจทย์มาก่อน มาจากส่วนกลาง ซึ่งบางคนไม่รู้ จักทะเลสาบด้วยซ้ำไป แต่คิดว่าเมื่อพูดถึงทะเลสาบสงขลาควรจะทำอะไรกับมันบ้าง 8 ข้อ 9 ข้อ ซึ่งต้องปรับต้องแก้บ้าง ตรงนั้นเป็นแนวคิดเบื้องต้นเท่านั้นเอง ถ้าเดินตามแนวตรงนั้นทั้งหมดจะมีปัญหามาก ผมยกตัวอย่างเช่นว่า พอพูดถึงวัฒนธรรมก็จะไปเน้นการฟื้นฟูอนุรักษ์ โบราณสถาน ซึ่งสิ่งนั้นอาจจำเป็นเหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นสำหรับการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา นักวิจัยควรตั้งโจทย์ใหม่ ถ้าจะพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาในมิติวัฒนธรรมนี้ ควรจะหาอะไร ถ้าเริ่มต้นตรงนี้จะเห็นว่าบทบาทของวัฒนธรรมในที่นี้จะเข้าไปทุกหัวข้อแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ป่า อนุรักษ์น้ำ มันเป็นปัจจัยทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น

แต่ตอนนี้คนที่ทำแผนแม่บทฯ ในเรื่องวัฒนธรรม รู้จักวัฒนธรรมในวิถีคิดเก่า ซึ่งผมถือว่าแคบและเก่า เช่นการที่จะไปสำรวจว่าเจดีย์ว่ามีกี่แห่ง ชาวบ้านเขาไม่ยุ่งด้วยหรอก เป็นเรื่องของคนรู้คนทำ เพราะฉะนั้นในเรื่องของวัฒนธรรมมันไม่เห็นคน เห็นแต่วัตถุ ไม่เห็นคนไม่เห็นชุมชน จะพูดถึงมิติวัฒนธรรมอย่างมีพลังจะเป็นไปได้ยากมาก เช่นเดียวกับที่ออกมาในแผนนี้ ผมเรียนตรงๆ ในเบื้องต้นก่อนว่าข้อมูลที่ได้มาที่จะพัฒนาทางวัฒนธรรมในแผนเป็นข้อมูลที่อ่อนแอมาก

ย้อนกลับไปที่คุณสุนทรบอกว่าปัญหาหนึ่งของลุ่มน้ำทะเลสาบ คือ ความยากจน ตรงกับที่คุณอรุณเมื่อตะกี้ที่ว่าจะมีปรัชญาอะไรที่จะมาพัฒนาลุ่มน้ำฯ ผมคิดว่าความยากจน ถ้าเราสามารถตั้งโจทย์ใหม่ขึ้นมาพัฒนาที่เป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง แต่พอพูดถึงเรื่องความยากจนอย่าถามแต่นักเศรษฐศาสตร์ เพราะนักเศรษฐศาสตร์จะจนแต่เงินอย่างเดียว ความยากจนของเขาหมายความว่าจนต้องเอาเงินมาให้ จะผลิตเม็ดเงินมาได้อย่างไร จะอันตรายมหาศาล แต่ถ้าเรามองให้รอบ เหมือนที่คุณอรุณว่า เรื่องความยากจนในรอบทะเลสาบสงขลา ผมว่าอย่างน้อยนะ มี 4 จน คือ (1) จนทรัพยากร จะพัฒนาทรัพยากรในบริเวณนี้ ที่มันมีเป็นต้นทุนอย่างมหาศาลอยู่ได้อย่างไร จะทำให้ศาลโตนครมีเม็ดเงินเพิ่มขึ้นในวัฒนธรรมชาวบ้านได้อย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ต้องไปหาจากที่อื่นเลยเพราะเขามีอยู่แล้ว และทำได้เยอะ อันนี้ต้องเอาเรื่องภูมิปัญญาเข้าไปใส่ ซึ่งให้เห็นว่าภูมิปัญญาตรงบริเวณนี้มันอ่อนตรงไหน แข็งตรงไหน (2) จนปัญญา เรื่องนี้สำคัญมาก เมื่อจนปัญญาก็ต้องไปแก้เรื่องการศึกษา เราจะมีทุนอย่างมหาศาลหากว่าเราให้ทรัพยากรเพื่อไปพัฒนาทุนทางปัญญา เราจะพบว่าเยอะเลยคนบริวารรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเดี๋ยวนี้ขยับหนีนาเข้าเมือง หนีสวนเข้าเมือง (3) ขาดใจ ความยากจนเป็นเรื่องมหาศาลเลย เราขาดวัฒนธรรมการทำงาน ขาดวัฒนธรรมในการจัดการสิ่งเหล่านี้ ใครจะเอื้อให้เขาทำงานได้ แทนที่จะมาสร้างความรำคาญ ไม่ให้เกิดปัญหาหายใจขึ้น ชุดนี้ต้องทำแผนนี้ต่อ (4) ขาดจินตนาการในเรื่องอำนาจการต่อรอง อันนี้สำคัญมากเลยตราบดีประชาชนไม่มีพื้นที่แสดงความคิดเห็นอะไรๆ ก็นักการเมืองเอาไปว่าหมด เพราะฉะนั้นฐานอำนาจและการใช้อำนาจยังเต็มไปด้วยความยากจน

ถ้าเราจะปัญหาความยากจนต้องมองให้เห็นคน มองเห็นชุมชน ไม่ใช่ความยากจนมองเห็นแต่ธนาคารเงินในกระเป๋าเท่านั้น เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ก็จะเสนอแนะอะไรได้มากมาย

ถ้าเราเอาข้อมูลจากประชาชนมาบูรณาการร่วมกับหลักสากล มาสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อการนี้โดยเฉพาะเลย เอาความรู้ที่ท่านได้มาและที่ประชาชนให้ มารวมกันหาองค์ความรู้ที่เป็นจริง ตั้งเป็นโจทย์ใหม่ซึ่งข้อมูลท่านมีอยู่เยอะแล้ว

ผมเน้นประเด็นวัฒนธรรม ซึ่งผมเห็นว่าเรื่องนี้สำคัญมาก การพัฒนาอะไรก็แล้วแต่ หากไม่เริ่มต้นพัฒนาที่คนยากมาก พฤติกรรมของชุมชนนั้นแหละวัฒนธรรม ถ้าวัฒนธรรมเน้นแต่วัตถุ ศิลปะ นึกออกแต่วัด เจดีย์ จะเป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้น ผู้ศึกษาจะต้องให้เห็นวิถีและพลังของคนลุ่มน้ำทะเลสาบ การรวบรวมนั้นเป็นเบื้องต้นเท่านั้นเอง ต้องสังเคราะห์ให้เห็นว่าจะเอาวิถีและพลังนั้นมาใช้ได้อย่างไร ผมยกตัวอย่าง เช่นว่าที่ในโครงการนี้พูดถึงจารึกที่มีอยู่ที่โรงพยาบาลประสาท มีจารึกอยู่ 3 หลัก ต้องไปศึกษาว่าจารึกนั้นมันมีวิถีและพลังตรงไหน ทำไมจึงต้องมี 3 หลัก 3 ภาษา มีภาษาจีน 1 หลัก ภาษามลายู 1 หลัก ภาษาไทย 1 หลัก ข้อความเหมือนกัน นี่แสดงว่าแฝงเร้นภูมิปัญญาการปกครองของเจ้าเมืองสงขลาที่เห็นประชาชนเป็นพลัง จึงเห็นได้ว่าทำไมเมืองสงขลาจึงไม่เกิดปัญหาเท่ากับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะเขารู้ว่าพลังของวัฒนธรรมมันอยู่ตรงไหน หรือในงานชิ้นนี้พูดถึงวัดสำคัญที่มีเจดีย์ใหญ่ๆ อยู่ 2 แห่ง พูดเท่าไปหน่อย คือ วัดพะโคะ วัดเขียนบางแก้ว แต่เขามองแค่นั้น มองวัดแค่นั้น ลืมไปว่าสมัยอยุธยา บริเวณนี้มีมณฑลลังกาแก้ว ลังการาม ลังกาชาติ ลังกาเดิม เป็นนโยบายสำคัญมากที่เจ้าเมืองบริเวณนี้ใช้ต่อรองกับกรุงศรีอยุธยา โดยเอาศาสนาจักรมาป้องกันอาณาจักร ทำให้อยุธยาไม่สามารถมาแย่งอำนาจไปได้ เพราะว่าถ้าใครมาก็ต้องข้ามศาสนา ศาสนาตรงนี้หัวใจคือประชาชนบริเวณนี้ สิ่งเหล่านี้เป็นศาสนารุ่งเรืองที่แม้แต่สุโขทัยก็ต้องมาเอาคณะลังกาจากบริเวณนี้ไป ถ้ามองวัฒนธรรมในมิติวิถีและพลัง ไม่ใช่รวบรวมแต่เห็นแต่วัตถุ การเข้าใจวัฒนธรรมต้องอาศัยการศึกษาและค้นคว้าพอสมควร ผมพูดประเด็นนี้ ผมพูดในจิตสำนึกเหมือนกัน อยากชี้ให้เห็นว่าต้องมีความรอบคอบ มีการสังเคราะห์กันพอสมควร ไม่ใช่หยาบอะไรมาง่ายๆ

ในที่นี้มีคนสถาบันทักษิณอยู่ 4 คนที่ทำโครงการนี้ ผมไปถามทั้ง 4 คนแล้ว ปรากฏว่าทั้ง 3 คนไม่รู้เรื่อง นี่แหละครับ การทำแผนแม่บทฯ ต้องระวัง การพูดอะไร ทางวัฒนธรรมต้องมองให้ถึงปลาย ผมไปทราบว่ามีกรรมการในที่นี้บางคนไปฟังข้อมูลมาจากไหนก็ไม่ทราบว่า ผมนี้เป็นวัฒนธรรมถอยหลังเข้าคลอง เมื่อผมพูดถึงวัฒนธรรมเหมือนกับว่าผมจะให้วัฒนธรรมเมื่อร้อยปีกลับคืนมา คนละแบบกันเลยทีเดียวที่ผมคิด ถ้าใครคิดอย่างนั้นแสดงว่ามันไปไม่เข้าใจในเรื่องวัฒนธรรม ความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมเป็นเรื่องใหญ่นะครับ วัฒนธรรมของชาวบ้านส่วนใหญ่มักจะเน้นไปที่วัตถุ ที่เป็นศิลปวัฒนธรรมด้วย แต่วัฒนธรรมที่น่าจะปรากฏในแผนนี้ คือ ชีวิตวัฒนธรรม คือ วิถีในชีวิตประจำวันของเขา เพราะฉะนั้นทุกเรื่องที่ผมเรียนไปแล้วในข้างต้น ทั้ง 9 ข้อ ถ้าไม่เข้าใจในมิติวัฒนธรรมของชุมชนแล้วยากมาก ผมเคยเสนอเล่นๆ ว่า ในที่นี้น่าจะพูดถึงวัฒนธรรมการทำงานของคนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ คนทำงานรอบทะเลสาบสงขลา มีปรัชญาอะไร ทำงานร่วมกันได้หรือไม่ หรือว่าต่างคนต่างทำ แย่งกันทำ วัฒนธรรมการจัดการ คนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีวัฒนธรรมการจัดการ มีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร เรื่องวัฒนธรรมการเรียนรู้ดีใจว่าที่นี่ได้พูดถึงแล้ว แต่สร้างจิตสำนึกอย่างไร แผนนี้ต้องบอก ไม่เห็นว่าจะทำอะไร พูดเหมือนที่ชาวบ้านเขาพูดกันเท่านั้นว่าเป็นการบ่นซ้ำสอง

ผมอยากสรุปอย่างนี้นะครับ ว่าแผนนี้ควรบอกว่าทำอะไรอะไร เรื่องนั้นๆ ควรให้ประชาชน ราชการ หรือใครเข้าร่วม จะใช้ทุนเท่าไร ต้องมีทางเดินให้เขาด้วย มีแนวทางให้เห็น ถ้าเขียนกว้างๆ ในที่นี้เป็นวัฒนธรรมในเชิงอุดมคติ คือ วัฒนธรรมในฝัน ฝันว่าถ้าประชาชนมีจิตสำนึกมากขึ้นก็จะดีขึ้น ไม่รู้อะไร แต่จิตสำนึกในเรื่องอะไร ทำอย่างไรที่จะสร้างจิตสำนึกมาได้ ใช้งบประมาณ ใช้งบประมาณอะไร ในการสร้างจิตสำนึก อย่างนี้จึงจะเป็นแผนแต่ต้องเป็นแผนแม่บทฯ อย่าให้หยาบหิมเกินไป

อาจารย์จรัส หนูทอง

ขอบคุณอาจารย์นะครับที่ได้สรรเสริญสถาบันพอสสมควร คิดว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจ คณะทำงานก็มองว่าเป็นประเด็นหลัก เพราะแผนนี้เขาเน้นที่สังคม ชุมชน ต้องเห็นคน เพราะฉะนั้นเราลูกหลานผู้ใหญ่เนี่ยก็จะมีปัญหาครับ ท่านอื่นไม่ทราบมีใคร

อาจารย์ไพฑูรย์ ศิริรักษ์

กราบเรียนท่านที่เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านครับ นั่งดูแผนแล้ว ผมเห็นด้วยกับที่ อาจารย์สุนทร ที่พูดในเรื่อง ขาวนา และเห็นด้วยกับประเด็นวัฒนธรรมที่ อาจารย์สุธีวงศ์ พูดถึง ผมดูแล้ว เรื่องตาลโตนด มันเป็นพืชเศรษฐกิจ ของคาบสมุทรมหานคร โดยเฉพาะที่ อำเภอสทิงพระ มีล้านกว่าต้น มันส่งผลให้คนได้ดิบได้ดีมากี่หลายคน พออยู่ใน แผน ผมยังไม่เห็นแผนแม่บทฯ บรรจุเรื่องนี้เข้าไป

ผมมีความคิดความฝันว่า ทำอย่างไรให้พี่น้องที่ขึ้นตาลโตนด ให้มีรายได้เป็นรายได้เหมือนกับพี่น้องชาวสวนยาง หิวน้ำยางสดไปขาย กิโลละ 49-50 ขณะนี้ ในเรื่องการทำน้ำผึ้งเหลวหรือน้ำตาลเข้มข้น เราจะมีเป็นแผน ลงในนี้ว่าน่าจะมีโรงงานทำอะไรก็ได้ เช่น ทำเหล้าภูมิปัญญา ถ้าเราคิดได้ใหม่ เราจะมีโรงงานเล็กๆ สักโรง เพื่อซื้อ น้ำผึ้งเหลวมาแปรรูปเป็นน้ำตาลเข้มข้นที่ได้มาตรฐานของความหวาน หรือน้ำตาลแว่นก็ดี ทางจังหวัดหรือภาครัฐ ไปส่งเสริมอย่างจริงจัง เคยไปเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ ท่านอาจารย์สุธีวงศ์ทำข้อมูลสัมภาษณ์ น้ำผึ้งเหลวเมื่อก่อนส่ง โรงเหล้าที่บางหัก แต่คนทางปากโน้นมีการโกงเอาน้ำจืดไปปนกับน้ำผึ้ง โหนดจนมีการย้ายโรงเหล้าไปอยู่ที่สุราษฎร์ธานี หลายคนบอกว่าการทำโรงเหล้าจะมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ผมมานั่งศึกษาดู การกลั่นเหล้าจากน้ำผึ้ง โตนด ไอ้ตัวที่เป็นกากวัดดูดิบจริงๆ จะอยู่ที่โคนโตนดทั้งหมดเลย ไม่ว่าจะเป็นการปาดเองวงตัวผู้ทิ้ง ทำชาวบ้านเขา บอกว่ามันเป็นปุ๋ยด้วยซ้ำไป แล้วก็น้ำหมัก น้ำสำ หลังจากที่เราต้มแล้ว เป็นน้ำหมักชีวภาพอย่างดีเพราะมันคือ กากน้ำตาลนั่นเอง จึงอยากจะนำเสนอตรงนี้ว่า ผมอ่านดูแล้ว ในการทำเวทีรับฟังความเห็นที่พูดถึงในเวทีคงจะพูดถึงการทำตาลโตนดในอีกประเด็นหนึ่ง ไม่ได้พูดถึงการทำตาลโตนดในแง่เศรษฐกิจอย่างจริงจัง เพราะว่าคนที่ทำอาชีพนี้ อย่างจริงจังก็มีในอำเภอสทิงพระเท่านั้น สิ่งหนึ่งที่เป็นรอง ที่ระบอบก็พูดเป็นบทเป็นกลอนเสียบ้าง ไม่มีรายละเอียด อยากฝากตรงนี้เป็นข้อคิดให้คณะทำงาน ถ้าเพิ่มเติมได้จะเป็นประโยชน์กับคนในพื้นที่

อาจารย์นพรัตน์ บำรุงรักษ์

ผมขอเสริม ผมเห็นด้วยอย่างยิ่งกับเรื่องตาลโตนด ผมเองทำวิจัยเรื่องต้นจากในอำเภอบางแพมา 7 ปี ขณะนี้มีประชาชนแถวนั้นปลูกจากกันมาก โดยเฉพาะนาทุ่งทั้งร้าง นาข้าวถูกน้ำเค็ม ขณะนี้มีโรงเหล้าขนาดเล็ก 2 โรง โรงหนึ่งชาวบ้านทำขึ้นมา อีกโรงหนึ่งใช้อุปกรณ์จากกรุงเทพฯ รู้สึกว่าชาวบ้านดำเนินการเองทั้งหมด มีเหล้าออกมาวันละ 50 ลิตร คือ เขาใช้น้ำหวานจากต้นจากมาทำ ลักษณะเดียวกัน ผมนึกถึงตาลโตนด ตอนนี้อยู่ที่บ้านเมือง คือ ปัญหาพลังงาน น้ำตาลเขาทำเป็นแอลกอฮอล์ รถวิ่งได้ ตาลโตนดผมคิดว่าน่าจะทำได้จริงๆ ทำได้เลย แต่ดันจากคิดตรง ที่ไม่ต้องปายปิ่น เดินไปปาดไป ตอนนี้อยู่บ้านอยู่ อยู่นั่นก็เล่นด้วย ตอนนี้อยู่เริ่มขยายไปเรื่อยผมนึกถึงพลังงานที่จะหมด นึกถึงเหล้าเถื่อนเหล้าโรง เป็นรายได้ที่ดี น้ำตาลโตนดที่ว่าถ้าทำได้จริงๆ จะมีค่า

อาจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์

ผมขออนุญาตเสริมเรื่องศาลโดนดักคนละกรับ เพราะศาลโดนดักไม่ใช่พืชเศรษฐกิจในทัศนะของคนกรุงเทพฯ แต่เป็นพืชเศรษฐกิจของคนแถวนี้ มาเป็นพันๆ ปีแล้ว คราวที่แล้ว ผมเคยวิจัยตัวนี้ แม้แต่ศาลโดนดักปลูกเป็นต้นเล็กๆ เป็นพืชประดับนี้ 5 ปีต้นออกมาเป็น 3-4 พันบาทยังไม่ขายเลยนะ แล้วทางผอ. วิทยาลัยที่พะโคเชิญผมไปพูด ผมเสนอว่าให้ทำสถาบันศาลโดนดักขึ้นมาบริเวณนี้ เอาตรงนี้เป็นจุดเริ่มต้น ท่านก็มีความคิดเยอะแยะ เพียงแต่วิจัยออกมาว่าศาลโดนดักอันไหนลูกมันให้ตัวผู้ตัวเมีย เป็นพันปีแล้วไม่มีใครรู้เลย

ผู้กับเมียผลิตต่างกันมหาศาล อีกอย่างสาธุ ก็น่าทำเยอะแยะ สาธุต้นหนึ่งผลผลิตมหาศาล สิ่งเหล่านี้ผมคิดว่าถ้าเอาองค์ความรู้ของศาสตร์สมัยใหม่ไปช่วยกับศาสตร์ของชาวบ้าน ทำให้เข้ากับวัฒนธรรมของชาวบ้าน ถ้าให้ชาวบ้านเขาไปทำสาธุผมว่ามันจะง่ายกว่าไปเลี้ยงโคนมต่างประเทศเยอะ ก็ขอสนับสนุนด้วยที่อาจารย์พูดถึงเรื่องศาลโดนดัก ให้คนที่เข้าถึงภูมิปัญญาชาวบ้านจริงๆ คือ ชาวบ้านนั้นแหละมีส่วนร่วม ถ้าให้ชาวบ้านมีบทบาทอย่างจริงจัง ต้องให้ชาวบ้านสามารถร่วมทำอย่างคล่องตัวด้วย ให้เขาคิดเป็นลูกมือของราชการ ให้ราชการทำหน้าที่ไม่เข้าทำ

คุณพิบูล บุรีภักดี

อยากจะนำเสนอในขั้นต้น มีอยู่ 2-3 เรื่อง เรื่องที่ 1 คือ ได้เคยศึกษาของอาจารย์สุริวงค์ ที่พูดถึงจิตสำนึก และวัฒนธรรมของอาจารย์สุริวงค์ เป็นการศึกษาที่ดีมาก อยากถามว่าคณะทำงานชุดนี้ได้นำองค์ความรู้นั้นมาใช้บ้างหรือไม่ (2) เรื่องศิลปวัฒนธรรมมีแต่แผนการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังยังไม่ชัด คือไม่ว่าจะอนุรักษ์ฟื้นฟูอย่างไร แต่ถ้าแผนถ่ายทอดไม่ชัดเจน มันจะไม่มีคนรุ่นหลังมาสืบทอดดังนี้ เช่น เรื่องมโนห์รา เขาต้องการจะถ่ายทอดให้เด็กในโรงเรียน เขาไม่มีการสนับสนุนจากหน่วยงานใดเลย ในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ ตรงนี้อยากจะให้ทำให้ชัดได้หรือไม่ (3) เรื่องการศึกษา มองว่าในแผนตรงนี้แคบไป คือ มองในโรงเรียนระดับประถม มัธยม ด้วยซ้ำไป ในระดับนี้อยากให้ผนวกในเรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าไปด้วย ในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติอยากให้แยกจากกัน ระดับประถมต้นและมัธยม และควรจะมีสอนอยู่ในทุกโรงเรียน เป็นความรู้พื้นฐานของเขา

อย่างที่ อาจารย์พูดเมื่อตะกี้ เด็กที่เกิดในแผ่นดินนั้นได้รับรู้เรื่องราวความเป็นมาของเขา โดยเฉพาะเรื่องทะเลสาบ เขาจะเกิดจิตสำนึกโดยไม่ยาก แต่ถ้าเราไปเน้นแต่เรื่องทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว ก็จะได้แค่ครึ่งเดียว

อีกระดับ คือ อุดมศึกษา มีคำถามมาตลอดเลยว่า ทำไมนักศึกษาที่จบในสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มน้ำของทะเลสาบสงขลาตรงนี้ไม่มีความรู้เรื่องทะเลสาบสงขลาเลยในทุกมิติ คิดว่าผู้รับผิดชอบในทุกสถาบันรวมทั้งผู้ทำแผนแม่บทฯ นี้ด้วย อยากให้กลับมาคิดเรื่องนี้ อย่างคิดว่าเขาจบแล้วจะไม่กลับมาทำงานที่นี่ จริงๆ แล้วความรู้เรื่องทะเลสาบสงขลาทุกมิติ ทุกเรื่อง เขาจะได้เป็นฐานในตัวของเขาเอง เอาไปใช้ได้ทุกที่ ที่นี้ถ้าเป็นวิชาบังคับปี 1 เลยได้หรือไม่ ถ้าทำอย่างนี้ประมาณ 5 ปี เราจะได้คนที่เข้าใจเรื่องราวเหล่านี้ไปใช้ได้ทุกที่ ไม่ว่าเขาจะเป็นหมอ เป็นวิศวกร พ่อค้า เจ้าของโรงงาน เพราะเขาไม่สามารถจะมีชีวิตอยู่ที่ไหนได้โดยไม่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเขาอยู่ ถามว่าเราให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้จริงจังหรือยัง

อีกเรื่อง การให้การศึกษาไม่ขอให้มองแค่เฉพาะในสถาบันเท่านั้น คนที่เกี่ยวข้องที่ทำงานอยู่ที่นี่ ตอนนี้อยู่มีปัญหาอุปสรรคในเรื่องทะเลสาบสงขลา 30 กว่าปีที่เราไม่ได้ขยับไปไหนเลย ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการหรือหน่วยงานราชการ หลายคนมีความตั้งใจที่จะทำตรงนี้ให้ดี แต่ไม่มีพื้นฐานในเรื่องทะเลสาบเลย เพราะฉะนั้นสิ่งที่เขาทำจึงเป็นเรื่องใหม่ เป็นเรื่องยากสำหรับเขา หากเรามีแผนให้การศึกษาเกี่ยวกับข้าราชการที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องมาทำเกี่ยวกับ

เรื่องทะเลสาบ ถามว่ามันจะมีประโยชน์ต่องานโดยรวมหรือไม่ คิดว่ามี คือทุกคนถ้าได้รับรู้เรื่องราว จิตใจถ้าทำด้วยเลือดเนื้อ เขาตระหนัก หน้าที่ที่เขารับผิดชอบมันก็ win-win ทั้ง 2 ฝ่าย

อีกเรื่อง คือ เรื่องมลพิษทางน้ำ เมื่อวานได้คุยในเวทีกรมควบคุมมลพิษ ได้พูดกันเรื่องวิธีคิดเรื่องบ่อบำบัดน้ำเสียรวม ตอนนี้อย่างไรแล้วไม่มีคนจ่าย ค่าใช้จ่ายในเรื่องการดำเนินการ เรามีงบมาทำบ่อแต่เราไม่มีงบบำบัดน้ำ เรื่องนี้ต้องตระหนัก แล้วมันมีวิธีคิดอีกอย่างว่า ถ้าสมมุติว่าเราทำให้เล็กแล้วกระจาย ดีหรือไม่ แทนที่จะให้ใหญ่แล้วกระจุกตัว เช่น ที่ทำหิน มีกลุ่มชาวบ้านที่ทำเรื่องการอนุรักษ์ในหลายๆ เรื่อง เป็นคนส่วนน้อยของตำบล ได้นำเสนอเรื่องการทำ แก๊สธรรมชาติขึ้นมา เขาต้องการให้เล็กๆ และกระจาย แต่เมื่อแผนขึ้นไป รัฐให้ความสำคัญและสนับสนุนกลายเป็นใหญ่ และกระจุกตัว ตอนนี้มีปัญหาแล้วต้องตัดสินใจว่า ในเมื่อมันใหญ่และกระจุกตัวจะหาบุคลากรจากที่ไหนไปใส่ ใครจะเข้าไปใส่นั้นให้พอแล้วเอาไปใช้ เรื่องนี้ต้องคิดให้ดี เล็กแต่กระจายกับใหญ่แต่กระจุกตัว ต้องหาข้อยุติว่ารูปแบบไหนจะดีกว่า

เรื่องทะเลสาบสงขลา ชาวบ้านเขามองไปไกลมาก เพราะชาวบ้านอยู่กับปัญหา ได้รับผลกระทบทุกวัน เขาพยายามคิด ว่าเขาจะแก้ปัญหาของเขาได้อย่างไร เขาว่ามุลสัตว์มันลงไปหน้าบ้านของเขาแล้วน้ำมันเน่าเสีย เขาอยากจะทำการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวไปเจอมูลสัตว์ เขาอยากจะเก็บไว้เป็นที่ และได้พลังงานในครัวเรือนของเขาด้วย ถนนก็สะอาด น้ำก็ไม่เสีย นี่คือนั่นที่เขาคิด แต่พอผ่านระบบช่องทาง อาจจะเป็นช่องทางตรงแต่อาจจะไปผิดช่องไปผิดทาง อันนี้ที่เกิเกิดขึ้น

แม้แต่เรื่องขยะมูลฝอย เขาก็พยายามคิดว่ารอบทะเลสาบกลุ่มที่เล็กใช้ปุ๋ยเคมี หันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ ทำกันเยอะมาก เครือข่ายตรงนี้ใหญ่มาก แผนตรงนี้ชัดหรือไม่ อันนี้ได้ทั้งลดขยะ ได้ทั้งลดมลพิษในน้ำที่จะลงไป ตรงนี้จะประโยชน์แบบบูรณาการ แผนตรงนี้ยังไม่ชัด

เราไม่ต้องให้มันกว้าง แล้วไกลจนมองไม่เห็นรูปธรรมเลย คิดว่า ใน 3 ปี ทะเลสาบสงขลาพื้นแน่นอนเลย แล้วก็ในเรื่องแหล่งน้ำเสียที่มาจากโรงงาน เขาก็มีกลุ่มโรงงานที่ดีหลายๆ โรง เช่น โซติวัฒน์ เขาเป็นกลุ่มที่ทำดีมาก เราจะมองแต่บีโอดีไม่ได้แน่ละ มันยังมีสารโลหะหนักอยู่เยอะมากที่คนละเรื่องกับบีโอดี อันนี้อีกส่วน และน้ำเสียจากชุมชนที่กระจายก็มีมาก แต่เราไปพูดเรื่องบ่อบำบัดน้ำเสียรวมและในเรื่องน้ำเสียจากฟาร์มสัตว์ เขาใช้น้ำชีวภาพไปช่วย หรือในลำคลองที่เน่าเหม็นก็ไปช่วย อันนี้เป็นมิติบูรณาการอยากให้มีตรงนี้ด้วย

คุณวิรัตน์ หยุทอง

ผมในฐานะที่เป็นชาวบ้านธรรมดา วันนี้จะมากันแค่ 3 คน ผมนี่ก็วิเคราะห์แผนแม่บทฯ นิดหนึ่ง แผนแม่บทฯ นี้ดี แต่ผลเสียอยู่ตรงที่มักจะเอานักวิชาการมานำหน้า ความคิดชาวบ้านไม่ค่อยสนใจ ผมเสนอไปก็ครั้งก็ไม่เคยสนใจ คุณในแผนไม่มีสักนิดเดียว เรื่องพัฒนาทะเลสาบ ผมเข้าประชุมคิดแล้วเกือบ 20 เวที แต่พอคุณในแผนไม่มีตัวเดียว นี่แสดงว่าแผนพัฒนาทะเลสาบทั้งชาวนา ทั้งชาวบ้าน

ผมถามว่าจะได้อะไร ใครจะคิดกับทะเลสาบ ชาวบ้านเท่านั้นที่ทำเพราะรอบทะเลสาบคนที่รู้ดี คือ ชาวไร่ชาวนา คนที่รู้ดี คือ ผม แต่ไม่ได้นำข้อมูลไปใช้ อะไรเกิดขึ้นกับพื้นที่ นาวิดก ผมวิตกมากๆ เลย ผมที่มานี่ไม่อยากจะอะไรมา เพียงแต่ดึงสัณนิคหน่อย และเสนอให้เข้าไปในแผนตามที่ผมได้เสนอไปแล้ว

คือ แผนบูรณะฟื้นฟูทะเลสาบ ผมอยากให้เพิ่มไป ข้อ 1.5 ให้กำหนดเขตพื้นที่น้ำจืด น้ำเค็ม และพื้นที่พิเศษ ตามพื้นที่โซนน้ำทะเล โซนอาชีพ ถ้าไม่กำหนดตรงนี้ผมเชื่อว่าแก้ยาก คนป่วยต้องผ่าตัด ต้องดูว่าตรงไหนที่

เสีย ทะเลมี 4 ช่วง ช่วงแรก ช่วง 2 ช่วง 3 ช่วง 4 เราต้องแก้เป็นช่วงๆ ถ้ามาแก้รวม ผมเชื่อว่าใช้เวลา 30 กว่าปีไม่ได้ผลงานที่ ทำให้มันแคบขึ้นระยะจากตัวให้เป็นท่อน แก้ท่อนนั้นไปชนกับท่อนนี้ ร่างกายเราเหมือนกันมือก็มาต่อมือ ก็เป็นส่วนทันที ถ้าเราบูรณาการทั้งหมด สัก 50 ปีไปหน้าก็คงจะเถียงกันตลอด

แผนที่เห็นว่ากระทบกับนาข้าว ยังมืออยู่ในแผนที่ด้วย แผนขุดลอกปากกระจะยังอยู่ในแผน แต่แผนที่ไม่นำน้ำจืดน้ำจืดไม่มี ทำไปไม่มีผมน้อยใจ ผมเข้าประชุมมาหลายเวที ทำไปไม่มีของชาวบ้านเลย

คุณสมบัติ จิตสาธารณะ

ผมก็เป็นชาวบ้านนะครับ เรื่องต้นน้ำผมเองก็อยู่ต้นน้ำ มีปัญหามาตลอด ขบวนการเชื่อมโยงให้มาเชื่อมกับทะเลสาบ ยุคนี้เป็นยุคที่ได้มาเชื่อมโยงตรงนี้ ผมอยากเสนอว่าในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา น่าจะมีต้นน้ำมาด้วย เพราะเรามองภาพแบบแยกส่วนมานานแล้ว ว่าทะเลสาบสงขลา คือ ในทะเล หรือริมทะเล วันนี้ได้มองไปถึงต้นน้ำ เพราะปัญหามันวิกฤตแล้ว เราเริ่มมองภาพกว้าง ปัญหาที่คนต้นน้ำสร้างไปไกลพอสมควรแล้ว ผมอยากฝากในที่ประชุมว่าน่าจะถูกแล้วที่มองภาพกว้าง

ในแผนที่ผมถือว่าพุดถึงต้นน้ำด้วย ผมจะเชื่อมโยงไปนิดหนึ่ง ผมอยากจะกำหนดว่า เราค่อนข้างพูดเป็นเชิงวิชาการเสียมาก ถามว่า พอมาอ่านในหนังสือ ในนี้แล้ว มีหรือไม่ที่สามารถแก้ปัญหาที่มันเกิด มีนะครับ แต่พอเป็นวิชาการแล้วมันเป็นคนละเรื่องกับสิ่งที่ชาวบ้านต้องการ ผมยกตัวอย่าง ประเด็นสร้างจิตสำนึก ถามว่าสร้างอย่างไร แลไปสอนเด็กที่โรงเรียน หรือไปประชุมกับชาวบ้าน ผมรับรองได้เลยว่า ประเด็นเหล่านี้เป็นปัญหาตลอด เหมือนที่ชาวบ้านบอกว่า ปัญหาขณะนี้ คือ จน ขากจนแล้วจะมีเวลาไหนมาประชุม การสร้างจิตสำนึกด้วยการประชุม ด้วยการอบรมไม่ได้ผลแน่นอน ชาวบ้านแม้ขนาดผมประชุมบ่อยๆ รับไปได้ประมาณ 1 ชั่วโมง วิชาการรับเข้าไป หลังจากนั้นก็ไม่รับอะไรทั้งสิ้นแล้ว ชาวบ้านอย่างที่ตะโหมด อาชีพหลัก คือ ตัดยาง ตั้งแต่ 3 ช่วงเวลา 8-9 โมงเช้ากำลังหลับ เพราะฉะนั้นคิดใหม่จะครับ การสร้างจิตสำนึกต้องสร้างด้วยกิจกรรม สมัยโบราณจะสอนลูกสอนหลานว่าไม่ให้ตัดไม้ ต้องมีกิจกรรมพาลูกพาหลานไปสอนว่าต้นไม้ตัดได้หรือไม่ อย่าสร้างจิตสำนึกด้วยการพิมพ์เป็นหนังสือหรือว่าเข้าประชุม

ผมมาดูในแผนที่ ประเด็นพื้นฟู ชาวบ้านก็ชื่นชมว่าดี แต่เป็นเรื่องเดิมๆ ทั้งสิ้น เรื่องอื่นๆ ก็เป็นเรื่องเดิมๆ จำเป็นหรือไม่ที่ต้องปลูกไม้ทดแทน มีศูนย์เพาะกล้า ที่ผ่านมาศูนย์เพาะกล้าก็มี แต่ถามว่าป่าหมดหรือไม่ หมดแล้วครับ ถามว่าที่เพาะไว้ไปปลูกมีเหลือสักกี่แปลง ที่วันนี้เจริญเติบโต ก็ไม่ใช่ว่ามีสักกี่แปลง ผมอยู่ต้นน้ำ ต้นไม้ที่ปลูกไปเมื่อ 10 ปีที่แล้ว กลายเป็นป่ายางไปเรียบร้อยแล้ว แสดงว่าศูนย์เพาะกล้าเป็นเรื่องนี้จะคิดใหม่ด้วย ป่านี้ไม่จำเป็นเลย ป่ายางนี้ถ้าคิดว่าให้ยางมันอยู่ไม่ต้องถาง ป่ามันก็เกิด แล้วจำเป็นหรือไม่ต้องมีศูนย์เพาะกล้า ผมว่าวันนี้มันน่าจะไปสู่การปฏิบัติจริงเสียที ในประเด็นการมีส่วนร่วม

เรื่องการมีส่วนร่วม หลายหน่วยงานบอกว่าให้ร่วมคิดแล้ว ร่วมคิด ร่วมร่างโครงการ แต่เหมือนที่อาจารย์สุจิตต์ว่า แล้วเราจะได้ใช้เงินกันอย่างไร แต่เรื่องงบประมาณ ไม่มีการส่งเสริม ตรงนี้ช่วยคิดด้วย ว่าทำอย่างไรให้ภาคประชาชนได้ทำเองด้วยว่าทำได้หรือไม่ ในเรื่องการใช้งบประมาณ ชาวบ้านจะได้ไม่เพียงถูกจ้างของราชการการอีกต่อไป ต้องบริหารเองให้ครบทุกอย่าง หากล้มเหลวเองก็เป็นข้อพิสูจน์ว่าล้มเหลว

ยกตัวอย่าง กลุ่มน้ำฯ มีการศึกษามากมาย อย่างที่ตะโหมด ประเด็นที่มีปัญหาในวันนี้ คือ อ่างเก็บน้ำมีการศึกษาหมดแล้ว แต่ชาวบ้านไม่รู้ด้วยซ้ำ อ่างเก็บน้ำมีประโยชน์อย่างไร ใครได้ประโยชน์ เพียงแต่เขาว่า เขาว่าวันนี้เมื่อ

เกิดข้อขัดแย้งขึ้นแล้ว คนที่เป็นเจ้าเรื่องศึกษามันต้องรับผิดชอบ เป็นเรื่องของภาควิชาการอยู่ดี การศึกษาทั้งหมดทำอย่างไรให้ชาวบ้านได้รับรู้ข้อมูลด้วย

การศึกษามีมากมาย ถ้ามองว่าการศึกษาทั้งหมดนี้ชาวบ้านได้ประโยชน์แค่ไหน จริงๆ แล้ววันนี้ ในลุ่มน้ำมีการศึกษามากมาย คนรุ่นนี้จบไป คนรุ่นใหม่ก็มาศึกษาใหม่ กลายเป็นว่าชาวบ้านก็เป็นหนูทดลองอยู่เรื่อย

อาจารย์ฉัตรไชย รัตนไชย

เรื่องที่ว่า ให้คิดเรื่องใช้งบประมาณ อย่าให้ผมคิดคนเดียว เรื่องนี้สำคัญนะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการมีส่วนร่วม พอถึงเวลาจริงๆ จะให้มีส่วนร่วมอย่างไร ตอนแรกอย่างที่อาจารย์สุธีวงษ์บอก จะให้บูรณาการกันจริงๆ จะทำอย่างไร เมื่อวานได้มีโอกาสได้ไปประชุม มีเจ้าหน้าที่งบประมาณด้วย พอเอาเข้าจริงๆ ซีอีโอเอช ก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะมีอำนาจของกรม ในพื้นที่ก็พูดกันในพื้นที่ว่าอยากให้บูรณาการ ทุกคนพูดเรื่องบูรณาการ ความจริงกรมแต่ละกรมก็มีอำนาจซ้อนกันอยู่ ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งรัฐบาลตั้งมา เพื่อให้ดูแลแต่จริงๆ แล้วไม่มีงบประมาณสักบาท จะสร้างถนนก็ต้องไปถามกรมทาง จะทำอะไรที่เกี่ยวข้องกับน้ำ ก็ต้องไปถามกรมที่รับผิดชอบอยู่ ซึ่งมีไม่รู้กี่กรม ก็อยากให้ช่วยคิดเรื่องนี้ด้วย

สิ่งหนึ่งที่เสนอในแผน หน้า 8 อันนี้เป็นร่าง ซึ่งต้องฝ่าฟันอุปสรรคอีกเยอะเลย มีความตั้งใจของทีมทำงานว่าอยากจะเสนอให้...คือ ตอนนี้องค์กรรมการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาในปัจจุบันถือว่าก้าวหน้าที่สุดแล้ว ในสมัยก่อนอยู่ส่วนกลางหมดเลย มีส่วนท้องถิ่น 3 คน คือ ผู้ว่า และอธิการบดีมหาวิทยาลัย ซึ่งทำอะไรไม่ได้ เพราะเป็นส่วนกลางเสีย 80 ตอนนี้อยู่ที่ส่วนกลางแล้ว ส่วนกลาง 2 ใน 3 ส่วนท้องถิ่น 1 ใน 3 แต่อนาคตเราอยากให้เราอยากให้มีผู้ได้รับผลกระทบได้ตัดสินใจเองทั้งหมดเลยจริงๆ ทั้งประเทศ ข้าราชการเป็นช่วง เป็นเทคโนโลยี ไอ้ที่ลุ่มอยู่ข้างบน ไม่ว่า ศส. หรืออะไร เป็นชาวบ้านทั้งนั้น แต่พอเลือกมาแล้วก็เป็นรัฐบาล อยากนำเสนอ ให้ตัวแทนของกลุ่มอาชีพมาอยู่ข้างบนเสีย ให้มีอำนาจในการตัดสินใจ ยังไม่รู้ว่าจะอำนาจจริงๆ เป็นอย่างไร ต้องคิดกันหลายรอบ แล้วก็ยังมีกลุ่มข้าราชการที่เป็นนักปฏิบัติมาช่วยในเรื่องเทคโนโลยี และงบประมาณ

กฎหมายตอนนี้ กรมในประเทศไทยเวลาตั้งมา มี พรบ.เสริมอำนาจอธิบดีเต็มที่ แต่คณะกรรมการที่ไม่มีอำนาจใดๆ ทางกฎหมายรองรับ คณะกรรมการส่วนใหญ่ตั้งด้วย มติ ครม. ซึ่งต่ำกว่าสภาผู้แทน ทางทีมงานกำลังคิดแก้ไขปัญหานี้

บางประเทศมีประเทศ มีรัฐ มีตำบลของเขาชัดเจน ชื่อของไปเสียภาษีให้รัฐ ให้ตำบลของเรามี อบต. แต่ทำอะไรไม่ได้เลย ของเราเงินไปเข้าส่วนกลางหมด อันนี้ต้องทำอีกเยอะ ให้ต้องช่วยกันคิดว่าทำอย่างไร ถ้าทำอย่างนี้จะมีความหมายของบางคนหายไป แต่มันจะมีการตัดสินใจ ทางที่ดีที่สุดน่าจะให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบมาตัดสินใจ เพราะมันจะนั่นผลกระทบที่เกิดหากบอกกันไม่รู้ก็ทอดกว่าจะถึงคนที่ตัดสินใจ มันไม่ถึง มันหล่นกลางทางเสียบ้าง มันต้องมาช่วยกันคิด ต้องฝ่าฟันกันอีกหลายรอบ

อาจารย์วิชัย กาญจนสุวรรณ

ผมขออนุญาตถามที่ประชุมก็แล้วกัน เรื่องเขื่อนกั้นน้ำเดิม เราวิเคราะห์เชิงวิชาการในเบื้องต้นว่าจะเกิดผลกระทบกับทะเลสาบ ทำให้ทะเลสาบมันเสีย เป็นเหตุผลทางนิเวศน์

ประเด็นเครือข่าย ในฐานะผู้ร่าง ก็เป็นห่วงว่าเราจะเป็นหลานผู้ใหญ่นวลหรือเปล่า เหมือนเราใส่ชุดเลียนแบบต่างประเทศเกินไปหรือเปล่า ในเรื่องนี้ผมเชื่อว่า ในทางปฏิบัติมันเรายังไม่มีอำนาจให้ผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามาบีบบทบาท ตรงนี้อาจจะช่วยวิจารณ์ ช่วยแนะนำ เราจะป้องกันปัญหานี้อย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ เพราะเป้าหมายโครงการต้องการให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดความโปร่งใส ไม่เกิดปัญหาเหมือนที่ผ่านมา

คุณวิรัตน์ หยุทอง

ผมไม่ได้ตำหนิอะไร ผมมานึกว่าตามที่ในแผนแม่บทฯ บอกว่าที่ขีดเส้นได้ด้วยสีดำ ยังอยู่ในระหว่างพิจารณา แต่ความต้องการของผมนี้ตกไปเลย ไม่มีคำว่าพิจารณา แสดงว่าไม่สนใจชวาวา คั่นตัวนี้ผมเชื่อว่าช่วยได้ถึง 8 อำเภอ ผมเชื่อว่าถ้าฟังชาวบ้านไปศึกษาน่าจะมีประโยชน์ ตรงนี้ผมอยากให้ใส่ไปด้วย ถ้าไม่ใส่ผมถือว่าไม่ฟังชาวบ้าน ไม่ต้องทำเวทีที่หลัง ทำแล้วไม่ฟังชาวบ้านก็ไม่รู้จะทำไปทำไม เสียเวลาเปล่า

คุณพูนทรัพย์ ศรีชู

ขออนุญาตเพิ่มเติม ที่เขาขีดเส้นได้ ทางระโนดเสนอว่าจะเอาเขื่อน แต่ว่าทางสทิงพระ ทางกระแสดินรุ้ง ยังไม่แน่ใจ ขีดเส้นได้ให้ศึกษาก่อนนะคิแล้ว ทางสทิงพระก็ไม่เห็นด้วยในการสร้างเขื่อน

อาจารย์สุนทร นาคประดิษฐ์

สิ่งที่ผมถนัดที่สุด คือ เรื่องศิลปวัฒนธรรม เรื่องที่เราพูดกันทั้งหมด ยังไม่มีใครคิดเหมือนผม โดยเฉพาะเรื่องการทำขางพารา ผมต่อต้านขางพารา ทุกคนเห็นด้วยว่าเป็นพืชเศรษฐกิจ ชื่นชมกันจัง แต่ผมว่าขางพาราเป็นพืชที่ทำลายชาวปักษ์ใต้ เป็นพืชที่ทำลายวิถีชีวิตคนปักษ์ใต้มาก

ตัวอย่างเช่น เมื่อก่อนคนได้ทำนากลางวัน เช้าถึงเย็นถึงค่ำ แลวันนอน มีความสุข มีความสนุกสนาน มีวัฒนธรรมพื้นบ้าน โนรา หนังตะลุงเล่นมีคนดู ทุกวันนี้ทำงานกลางคืน ยิ่งขางแพง กลางคืนยิ่งไม่นอน ทุ่มหนึ่งเข้านอนแล้ว เทียงคิ่นตื่นมาตัดขาง ถึงเที่ยงวัน การทำงานที่เที่ยงคิ่นถึงกลางวัน การทำงานลักษณะนี้มีความสุขหรือไม่ สิ่งที่เราสูญเสีย คือ ศิลปวัฒนธรรม เราสูญเสียศิลปวัฒนธรรมไปมาก ยิ่งตัดยิ่งจนนะครับ คนตัดขางจนที่สุด เป็นกรรมกรก่อสร้างยังดีกว่า คนตัดขางตัดแล้วก็ทำอะไรไม่ได้เลย แล้วก็ค่อยพัฒนา ทุ่มหนึ่งก็นอนแล้ว ข้างก็ไม่ได้ดูตอนเช้าลูกต้องไปโรงเรียน ต้องช่วยตัวเอง น่าสมเพชที่สุด ผมเห็นชีวิตคนตัดขางไม่มีความสุข ขณะเดียวกันก็บกรุกคนทำนา แล้วก็มีปัญหาสุขภาพ หากคนตัดขางที่สุขภาพดียาก คนตัดขางเป็นโรคหนักทั้งสิ้น เช่น โรคกระเพาะ เป็นภาพที่น่าเสียดายที่สุด ทำให้คนปักษ์ใต้เปลี่ยนแปลง เมื่อก่อนคนปักษ์ใต้ฉลาด แต่ทุกวันนี้หอย เป็นไปทั้งภาคไม่พัฒนาเลย จนกระทั่งว่า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ไม่มีผลงานคนตัดขางพาราเลย ฝากตรงนี้ให้ช่วยกันดูแล ทำอย่างไรการส่งเสริมให้ส่งเสริมการทำนาคะครับ เพราะเป็นวิถีพุทธ คนทำแล้วมีความสุข เป็นวิถีคนปักษ์ใต้แต่โบราณ

คุณลลภ หงษ์ประคิษฐ์

ผมเป็นประธานสหกรณ์การเกษตรหาดใหญ่ เห็นด้วยกับที่ท่านว่าน่ะครับ ยิ่งกริดยิ่งจน จนตลอด เพราะฉะนั้นจึงเห็นด้วย ก็คงไม่นานก็คงจนต่อไป ถ้าข้างขึ้นมากิโลละ 50 ไม่ต้องกลัว กริดกันคนละ 2 ครั้ง เดียวก็หมดข้างไรละ 3-4 หมื่นไม่นานก็หมดเกลี้ยง เหมือนกับที่ระโนด เพราะทางฝ่ายเหนือก็ตาย ฝ่ายใต้ก็ตาย ตายกันหมด เพราะฉะนั้นตรงนี้เป็นเรื่องที่คุยกัน ผมดู 2 เล่มที่อาจารย์จรรยา ให้ไป เห็นเล่มงามๆ นึกว่าเสร็จแล้ว

แล้วความรู้อย่างผมหรือครับ มาทั้งดึงข้อไหนบ้างก็ไม่มี มาติดใจอันหนึ่งว่า การทำแผนแม่บทฯ กลุ่มทะเลสาบสงขลา ผมว่าทำกันอยู่อย่างนี้ พวกเราตายหมดก็ไม่เป็นผลปฏิบัติ วิชาการมากมายก่ายกอง เขาบอกว่าถ้ามากวิชาการจะเสียหาย เหมือนที่บอกว่า วิธีชีวิตไม่ได้เขียนลงในแผนปฏิบัติเหล่านี้

เพราะวิชาการเรารับรู้จากต่างประเทศมากกว่า เลยติดในสิ่งเหล่านี้ อยากเห็นว่าถ้ามันเปิดกว้างเกินไป เห็นว่าทะเลสาบสำคัญ ดินน้ำก็สำคัญ อย่างที่บอกว่าการปลูกปามีการเพาะกล้าไม้กัน ถามว่าเขาปลูกที่ไหน ใช้งบประมาณเท่าไร เขาปลูกที่ริมถนนได้สายไฟ พोटโต้แก้อ้อมก็ตัดแล้วปลูกใหม่

ปลูกที่ไหน ที่ปลูกเป็นไร่ๆ ไม่มีหรือครับ ต่อแนวที่ขยายเขตทางหลวง ดูแล้วทำอย่างไร ท่านอาจารย์บอกว่าที่ดินเต็มปลูกจากได้ผลดี ทำไมไม่เอาตรงนี้บรรจุเข้าไปในแผน ผมดูแล้วบ่อกุ้งที่ระโนดได้กำไร 2 ครั้ง ทำครั้งที่ 3 จะล้มเหลว รถปิคอัพต้องกลับไปที่ดินเดิม

วิธีแก้ไขไม่ได้บอกชาวบ้าน ทั้งโดนด ทั้งขาดตายหมด ขางขอรุ่นไรละ 4-5 พันต่อไร่ ปลูกเสร็จแล้วไม่ได้ดูแล ให้พม่ามาริด พม่ากลัวตำรวจจับไม่ออกไปไหน กริดเดือนทั้งเดือนจนหมด ถึงเนื้อไม้ ถึงแก่นถึงดินหมด ท่านไม่ต้องกลัวหรือ 2 เทียวเล็ก

ท่านรู้ไหมครับ มันจะมีปัญหาว่าเราเป็นเมืองขึ้นพม่าไปโดยปริยายไปแล้ว เพราะเค้าก็ต้องไปยืมเงินจากกูลิตีที่ตัดยาง

การที่กริดยาง มันเป็นการคุมกำเนิดอย่างหนึ่ง เขาพูดกันอย่างนี้ พูดเล่นน่ะครับ...พูดต่อไปสักนิดน่ะครับ สิ่งอะไรที่จะเป็นประโยชน์กับชุมชน ชาวบ้านที่อยู่ในขอบทะเลสาบจริงๆ ทำไมไม่ฟังเขา มาฟังพวกผมที่ไกลจากทะเล แต่เพียงที่พูดจากรวมๆ ว่า จากที่จัดมาหลายสิบเวที ออกมาหลายเล่ม ปัญญาอย่างผมจะให้อ่านทั้งหมดเป็นไปไม่ได้หรือครับ ไม่มีเวลา เพราะฉะนั้นมานั่งดูตรงนี้ได้แล้ว น่าจะขมวดว่าสิ่งไหนที่คลุมไปแล้วทั้งทะเลสาบ อาจจะใช้ได้ แล้วผลิตเป็นแผนออกมาเป็นภาคปฏิบัติออกมาให้เป็นผล ลงมือทำให้ได้

อาจารย์คำนวณ นวลสนอง

ขออนุญาต ผมตกเป็นจำเลย ได้ยินที่อาจารย์สุวิงศ์เสนอแนะ ก็จะนำไปปฏิบัติ แต่ที่อยากจะชี้แจงตรงนี้คือ การทำงานแบบมีส่วนร่วม ในทีมงานของผมประกอบด้วยกรรมการเป็นหลัก 3-4 ท่าน หลังจากนั้นก็นำเอา TOR ข้อตกลงของเรากับกระทรวงทรัพยากรฯ ไปให้เพื่อนๆ ดู แล้วแตกประเด็นในรายย่อยๆ เริ่มศึกษาในส่วนที่เป็นพื้นฐานทั้งหมด และรับฟังในเวทีจากภาคประชาชนด้วย

สิ่งที่ผมอยากเรียนในที่ประชุมว่า การทำงานแบบมีส่วนร่วมของเรามี ผมอาจจะพูดว่าการทำงานแบบมีส่วนร่วมอาจจะมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ผมเชิญคณะกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมาทำเวที ใช้เวลา 2 วันที่ทักมึนคิรีรับฟังความเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านทั้งหมด ผมเชิญมา 60 ท่าน จับประเด็นต่างๆ นำมา

วิเคราะห์ข้อมูลที่เขานำเสนอ หลังจากนั้นก็นำมาคิด วิเคราะห์เป็นแผนกลยุทธ์ อยากเรียนว่า แผนกลยุทธ์ของงานด้านอนุรักษ์ กรรมการทั้ง 4 ท่านได้เขียนร่วมกัน อยากเรียนว่าเรื่องอื่นก็ฟัง แต่อยากให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า เรื่องของศิลปวัฒนธรรมผมทำงานอยากให้คนอื่นมีส่วนร่วมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

อยากเรียนว่าส่วนอื่นๆ จะรับไปปรับปรุงให้สุดความสามารถ เท่าที่จะทำได้ การทำงานมีส่วนร่วมจะมีอีก อยากเรียนที่ประชุมทราบไว้

อาจารย์สุริยงศ์ พงศ์ไพบูลย์

พาดพิงถึง เดี่ยวจะหาว่าผมโกหก เพราะผมได้ถามข้อมูลแล้ว เขาบอกว่าไม่มีส่วนร่วม เพราะดูเนื้อหาแล้ว มันไม่เห็นวิถีและพลังของวัฒนธรรมในเชิงการเคลื่อนไหว แล้วก็มันออกไปในลักษณะนี้มันไม่มีประโยชน์ในการพัฒนาทะเลสาบสงขลาเท่าที่ควร แล้วผมก็ได้ถามคุณดุสิต ไม่ได้มาต้องการว่าอะไร เพียงแต่บอกว่าการทำงานมันขาดก็ไปทำให้สมบูรณ์เท่านั้นเอง...การมีส่วนร่วมหรือไม่สำคัญ สำคัญที่เนื้อหามันออกมาอย่างไร ทำอย่างไรให้วัฒนธรรมมองไปในแง่ที่ว่า วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของชาวบ้านก็ดี ที่เรียกภูมิปัญญาที่ดี หรือเรียกวิถีชีวิตหรือระบบคิดที่ดี มันจะได้เข้าไปอยู่ในทุกส่วนของการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งไม่มีตรงนี้

อาจารย์สันติ บุญประดับ

ผมมี 2 ประเด็น ขอพูดเรื่ององค์กรก่อน ผมเห็นว่าตัวองค์กรที่จะมาดูแลทะเลสาบ จะต้องประกอบไปด้วยทุกภาคี ตรงนี้ยังขาดภาคการเมือง และยังไม่ตอบคำถามที่เราพูดเมื่อตะกี้ว่าจะแก้ปัญหาให้ภาคประชาชนได้อย่างไร ใช้งบประมาณโดยไม่ผ่านหน่วยงานของรัฐ เพราะฉะนั้นเวลาเสนอองค์กรต้องการให้เงินลงสู่ภาคประชาชนได้ ต้องดูระเบียบกฎหมายที่มีอยู่ด้วยว่าจะปรับปรุงอย่างไร

ต้องสร้างกลไกการทำงานของภาคประชาชนด้วยว่า เมื่อเงินลงมาแล้ว หาช่องทางลงมาแล้ว จะมีหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการตรวจสอบอย่างไร มีการดูแล ตรวจสอบได้ กระบวนการตรงนี้ต้องคิดด้วยไม่ต่างไปจากหน่วยงานของรัฐ

คุณพิชยา แก้วขาว

ในโครงสร้างวันนั้นที่เราจัดเป็นโครงสร้างภาคประชาชน (หมายถึงการประจมนอกรอบที่โรงแรมวีแอล) ไม่ได้เป็นโครงสร้างไปละลายโครงสร้างรัฐ เราพยายามหาทางเบี่ยงเพื่อเข้าสู่ช่องงบประมาณ เข้าช่องไหนก็ได้ เพราะช่องปกติมันปิด เราจึงหาช่องใหม่ทีนโยบายมันเอื้อ ซึ่งไม่ใช่ทางออกที่ยั่งยืน แต่เป็นการหลบเพื่อให้ภาคประชาชนได้ทำงาน ทำให้เราแข็งแรงมากขึ้น เพื่อที่จะทำงานคู่ขนานกับภาครัฐ วันนั้นคุยกันตรงนี้

ประเด็นที่จะอยู่ในงานวิจัย ที่ไม่มีให้นักวิชาการรับผิดชอบ คือ การศึกษาว่าโครงสร้างเดิม การถ่ายอำนาจการใช้งบประมาณผ่านหน่วยงานรัฐเดิม ที่จัดการกับทะเลสาบมันล้มเหลวอย่างไร มันประสบความสำเร็จอย่างไร อันนี้ไม่เห็น ไม่รู้ว่ากระทรวงนี้ใช้งบไปเท่าไร ลงไปแล้วเท่าไร แล้วเกิดผลอะไร เพื่อที่จะบอกว่าโครงสร้างใหม่ที่มีองค์กรประชาชนเข้าไป เป็นองค์กรอิสระขึ้นมา มันต้องมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบว่า ไอ้โครงสร้างที่อาจารย์วิจัย

ศึกษามาจะได้มีน้ำหนัก เท่าที่ดูในตอนนี้ก็คือว่า เราไม่ได้ถอยหลังไปดูหน่วยงานเหล่านั้นไปทำอะไร ไม่รู้ว่าการทำงาน 4-5 กระทรวงมันส่งผลอย่างไรกับทะเลสาบ ณ วันนี้ เราไม่ได้รับรู้ตรงนี้ โอเค ไม่ได้อยู่ในการศึกษา แต่ว่าหากฝากให้ใครศึกษาก็น่าจะไม่ยาก เพื่อให้เห็นความล้มเหลวหรือความสำเร็จของการใช้งบประมาณแบบเดิมแล้วมาคิดว่าถ้าเป็นองค์กรใหม่ จะจัดโครงสร้างอย่างไร มันจะล้อกับการศึกษา อันนี้คือประเด็นที่อยากบอก

อีกอันหนึ่ง คำว่า การศึกษาเรื่องการบูรณาการ แค่ออกให้นักวิชาการศึกษาโครงสร้างเรื่องบอร์ด เอาแค่นี้ปัจจุบันอย่างเดียวน่าไม่ต้องย้อนไปไกล ก็ยังไม่บูรณาการที่จะไปเอื้อ แล้วถ้าอ่านจากเอกสาร บอกว่าปัจจัยเกื้อหนุน คือ นโยบาย ซึ่งเป็นตัวหนังสือ แต่ถ้าเราจะดูให้ลึกไปคือวิถีปฏิบัติที่ไม่เอื้อ ที่อยู่ในกรอบ ในกระทรวง เหมือนที่อาจารย์วิชัยว่า โครงสร้างของบอร์ด มี 1 ใน 3 จากกรุงเทพฯ 2 แต่ 2 มีอำนาจ 100 เปอร์เซ็นต์ แต่ 1 ส่วนไม่มี นี่คือข้อเท็จจริง ถ้าเราศึกษาสิ่งที่เกิดในปัจจุบันไปด้วยกัน เก็บการประชุมที่ครั้งเกิดอะไรขึ้น คิดว่าการฟื้นฟูทะเลสาบเพื่อให้ยั่งยืน จะฝากไว้ที่ใคร ฟันฟูทั้งหมดไม่ได้ตอบความยั่งยืน เพราะยังเพาะต้นกล้าอยู่อีก เรายังใช้มาตรการเดิมที่กระทรวงต่างๆ ใช้ ไม่ได้แหวกออกไปจากกรอบสังคมเดิมที่กำลังเป็นอยู่ ถ้าความยั่งยืนคือความว่าไว้ที่ใคร ถ้าไว้ที่หน่วยงานท้องถิ่น ถ้าไว้ที่องค์กรชาวบ้าน หรือทุกส่วน กระบวนการใช้งบประมาณก็จะมาเดิมเต็มตรงนี้

ตรงนี้เรากำลังหาทางของเราเอง ถ้าหากงานวิจัยมาหนุนเสริมด้วย ชองงบประมาณเดิมมาที่องค์กรชาวบ้านมากขึ้นให้ชาวบ้านแข็งแรง แล้วก็ตอบให้ได้ว่าความยั่งยืนอยู่ตรงไหน ขุดลอกก็ไม่ยั่งยืน ปลูกป่าก็ไม่ยั่งยืน ดูว่าไม่เชื่อสักอย่างว่าถ้าทำอย่างนี้แล้วทะเลสาบจะยั่งยืน ถ้าสำนักไม่เปลี่ยน กระบวนการของรัฐไม่เปลี่ยน จะไม่มีทางสร้างความยั่งยืนได้ ต่อให้มีเงินหรือไม่ เป็นขบวนการหรือไม่ โครงสร้างนี้ต้องจัดไปด้วยกัน สิ่งที่ต้องเดิม คือ ให้กระบวนการของรัฐเปลี่ยนด้วย เราลองมาคิดตรงนี้ มาคิดว่าเอาความยั่งยืนไปฝากไว้ที่ใคร

คุณอรุณ จิตตะเสน

ผมกำลังจะตอบคำถาม จริงๆ แล้วการประชุมที่วอลล์ในวันนี้ เราต้องการแค่ 2 อย่างเท่านั้นเอง คือ (1) แก้ปัญหาอย่างไร บอร์ดหรือคณะทำงาน เขาไปอยู่ 3 จังหวัดภาคใต้หมดแล้ว ทะเลสาบไม่มีคนมองแล้ว (2) จะหาทรัพยากรมาให้ชาวบ้านทำงานอย่างไร 2 เป้าหมายหลักเท่านั้นเอง ถ้า 2 อย่างนี้ทำไม่ได้ก็เป็นอันว่าจบ เรามองไปว่าเมื่อฝ่ายราชการทำไม่ได้ เราจะผลักดันไปที่ไหน ผลักดันไปที่หมอประเวศที่นั่นเป็นประธานอยู่ได้หรือไม่ เพื่อดึงคนและทรัพยากรลงมา

ในส่วนหนึ่งที่อยากจะพูดต่อ ก็คือ เราต้องคิดถึงคนทั้งหมด ทั้งเกลอเขา เกลอเล เกลอนา แต่ก็มีเกลออีกเกลอที่ไม่มีใครคิดถึงและอยากคบด้วย คือ เกลอเมือง เพราะว่าไม่มีการเขียนถึง ทั้งคนเมืองทำให้ทะเลสาบเปลี่ยนแปลงมากมาย คนในชุมชนเมืองหรือพวกทำอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หรือบริการ ส่วนมากอยู่ในเมือง น้ำเน่า น้ำเสีย ขยะ อยู่ในเมืองหมด แล้วประชุมคนเมืองแต่ละที่ ชุมชนเมืองแต่ละที่ ไปไม่เกิน 10 คนสักที ตรงนี้เราอาจไม่เข้าใจบริบทวัฒนธรรมของคนเมืองก็ได้ ตรงนี้อย่างน้อยที่สุดก็ทิ้งไม่ได้

ที่ผมคิดใจก็คือ หน้าตาของแผนแม่บทฯ จะต้องเป็นทั้งแผนแม่บทฯ และแผนปฏิบัติการ ผมว่าเขียนเฉพาะแผนแม่บทฯ ก็ยากแล้ว อาจารย์จะผนวกทั้งแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการด้วย ไม่ใช่เรื่องง่ายนะครับ

ทำให้ดี มิฉะนั้นมันจะสับสนว่าตกลงเราจะเอาอะไรกันแน่ อีกส่วนหนึ่ง ในเรื่องที่ผมอยากจะบอก เรา กำลังสู้กับกระแส 2 เรื่องในการทำงาน คือ (1) เรื่องนโยบายที่มาจากข้างบน (2) กระแสการกระจายอำนาจซึ่งต้องทำ

ด้วยรัฐธรรมนูญ และเรื่องการปฏิรูประบาราชการ 2 กระแสนี้มีการสู้กันอยู่ข้างบนแต่กระทบลงมาถึงคนข้างล่าง ลองคิดดูแต่ละครั้งระหว่างการกระจายอำนาจในระบบราชการและการปฏิรูป ใครจะแพ้จะชนะ ผมไม่เห็นเลย

ระหว่างการกระจายอำนาจกับการปฏิรูปในระบบราชการ นายกฯ เลขาธิการใหม่ขึ้นมาเป็นตัวเชื่อม อย่าให้เกิดความขัดแย้งกัน เอรระบบซีไอโอมาใช้ นายกฯ เป็นนักธุรกิจ เอารัฐกิจมาแก้ปัญหาดังนี้ เอรระบบซีไอโอ มาใช้แก้ปัญหา ขอบประธานไทยเอะครับ ระบบซีไอโอผมใช้มาจนจะเลิกอยู่แล้ว เพราะมันมีปัญหาอะไรหลายๆ อย่าง และเอามาใช้แต่ก็ไม่เอามาหมด ก็เลยเกิดความขัดแย้ง เมื่ออำนาจมันมากไม่พอ ระบบราชการก็ดึงกลับไปทีเดิม นั่นก็คือ คุณได้เงินมาทำอะไรต้องผ่านระบบราชการหมด ถามว่ามีประโยชน์อะไรที่นำระบบนี้มาใช้ แล้วชาวบ้านก็เสียประโยชน์กระทั้งวันนี้ เพราะมองไม่ออก ออกมาพูดให้ชาวบ้านงงเล่น ผลก็คือ ทำอะไรไม่ได้ในระดับชาวบ้านและกระทบมาถึงการทำงานพัฒนาทะเลสาบตรงนี้ด้วย

อีกเรื่องที่เราพูดตลอด เรื่องการทำเครือข่าย เรามาพูดกันแต่ตรงกลาง แต่หัวไม่พูดท้ายไม่พูด การทำเครือข่าย เครือข่ายคือการผูกเกลระดับองค์กร นั่นละเกิดเครือข่ายขึ้นมาไม่ใช่ระดับบุคคล ชาวบ้านเขาทำให้เห็นผูกเกลระดับบุคคล แต่พอมาทำระดับเครือข่าย ผูกเกลเหมือนกัน แต่ระดับองค์กร คำถามว่าเราผูกโยงกับใคร ไม่มีสักคน ที่ตั้งกันอยู่ก็หลวม

ผมพูดกันตลอดว่า ต้องมาจากการจัดตั้ง แล้วเกาะกลุ่มกันให้ได้ ผมบอกว่า จัดตั้งเกาะกลุ่ม ประชุมร่วมคิด สร้างจิตอุดมการณ์ ทำงานเครือข่าย และเคลื่อนไหวอยู่เสมอ นำเสนอแนวทาง สร้างอำนาจในการต่อรอง เรียกร้อง และผลักดัน มุ่งมั่นพัฒนา มันถึงจะไปสู่การพัฒนาจริงนี้ ขณะเดียวกัน ขณะที่เราทำตรงนี้นั้นก็มีจุดอ่อนจุดแข็งให้แก้กันอีกมากมาย ทำงานเครือข่ายมันต้องปิดจุดอ่อน ฟ่อนจุดแข็ง ตรงจุดแข็ง เล่นจุดร่วม รวมจุดดี หนีจุดบอด ถอดบทเรียน เพียรฝึกปรือ ร่วมมือพัฒนา มันต้องไปเป็นกระบวนการอย่างนี้มันถึงจะทำงานเครือข่ายได้

นี่คือเรื่องที่ผมเป็นห่วงและกลุ่มใจกันอยู่ตลอดเวลาที่พวกเราทำงานกันมา อันนี้เราได้บทเรียนมาจากสภาพความเป็นจริง หลายอย่างที่อาจารย์สุริวงค์ ให้ข้อคิดไว้ว่าให้เข้าใจวัฒนธรรม แต่ถ้าเราไม่เข้าใจบริบททางวัฒนธรรมเมื่อไร แล้วเราเข้าใจแค่ว่าวัฒนธรรม คือ หนังสือครโนรา ก็เรียบร้อย ถ้าถอดเป็นชีวิตออกมาไม่ได้มันก็จะมีปัญหา

วัฒนธรรมส่วนหนึ่งไปอยู่ในบริบทความคิด เพียงแต่เราเอาคนที่เข้าใจเรื่องนี้มาคุยกัน แล้วมันน่าจะลึกไปในเนื้อหาของวัฒนธรรมได้ ผมบอกว่าไม่ ขออภัยคำพูดของอาจารย์สุริวงค์อีกทีก็คือว่า วัฒนธรรม คือ ชีวิต ชีวิตที่เป็นๆ ไม่ใช่ชีวิตที่ตายไปแล้ว เอามาทำอะไรให้เข้าใจกับโครงการนี้ เราทำเพื่ออนาคตไม่ได้ทำแค่อดีตมาสู่ปัจจุบันมองไป 10 ปี 20 ปี ต่อไปในวันข้างหน้า ที่น่าเป็นห่วงตรงนี้ ผมบอกว่าแม้กระทั่งคนที่คลุกคลีกับวัฒนธรรมเอง เราเข้าใจมันไหม ตัวอย่าง 3 จังหวัดภาคใต้ เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุด ผมเคยเขียนบอกไว้ว่า วัฒนธรรมที่หลากหลาย เหมือนดอกไม้หลายหลากสี ถ้าร้อยเรียงให้ดีๆ มีคุณค่าเกินมาลัย วัฒนธรรมถ้าเราร้อยเรียงมันไม่ดี..ก็พังก่อนอย่างที่เราเห็นอยู่ทุกวันนี้แหละ เป็นเพราะเราไม่เข้าใจบริบทวัฒนธรรมที่แท้จริง คือ วิถีชีวิตที่มันลึกลงไปในชีวิตวิถีของชน และจิตวิญญาณที่ไม่ใช่นอกกร่าง แต่อยู่ในร่าง นี่เป็นสิ่งที่เราต้องกลับมาคิด ทบทวน ถ้าหากเราทำมาแล้วให้ถูกทางก็จะไปได้เร็ว

อาจารย์ฉัตรไชย รัตนไชย

มีหลายอย่างที่ชาวบ้านเสนอมาในพื้นที่ มันไม่ใช่กรอบในการทำแผนแม่บทฯ แต่เหมาะกับการทำแผนปฏิบัติการ แผนแม่บทฯ ยังไงก็เป็นแผนแม่บทฯ เพราะรัฐบาลสัญญาว่าจะรับไปเป็นแนวทางในการพัฒนาลุ่มน้ำ

ทะเลสาบในอนาคตข้างหน้า อันนี้เป็นกลยุทธ์ในแง่ที่ว่า เราจะทำทุกอย่างก็ไม่ได้ เราต้องวางลำดับความสำคัญ เราต้องเอายุทธศาสตร์ เอกกลยุทธ์หลัก

เราจะดึงเฉพาะเรื่องที่สำคัญๆ มาทำเป็นแผนปฏิบัติการ มิฉะนั้นจะทำแผนแม่บทฯ แล้วหยุดนิ่ง แล้วเขาจะเอาแผนแม่บทฯ ไปตีความว่าจะทำอย่างไรนะ เราก็ทำเป็นขั้นตอนให้เห็น ให้ง่ายเขาด้วยนะ ในการออกงบประมาณ เขาออกจดหมายปะหน้าฉบับเดียวเสร็จ แล้วก็ส่งสำนักงานงบประมาณ ถ้าเราไม่ทำแผนปฏิบัติการก็จะมีปัญหาในเชิงปฏิบัติ

อาจารย์สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์

ผมอยากจะย้ำว่าข้อมูลที่ได้จากชาวบ้านนั้นเป็นเพียงข้อมูล แต่เป็นข้อมูลสำคัญมาก แต่ไม่ใช่ทุกอย่างนำมาเป็นแผนแม่บทฯ นักวิชาการต้องนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างเป็นองค์ความรู้ แล้วตั้งคำถาม พอตั้งคำถามแล้วก็ต้องหาแนวทางเพื่อออกมาเป็นแผนแม่บทฯ เพราะแผนแม่บทฯ สำคัญมาก เพราะต้องใช้ปฏิบัติ จะต้องมีแนวปฏิบัติชัดเจน

แผนนี้มันมีคุณค่ามหาศาลเพียงแต่ตอนปลายหลังสุดไม่ชัด ทำให้ชัดว่าทางเดินที่ควรเดินเป็นเช่นไร ซึ่งทางเดินให้เขา แล้วทางเดินนั้นแหละจะเป็นจุดที่ทำให้ทุกคนเห็นภาพให้ตรงกัน จึงจะพัฒนาได้

อาจารย์ไพฑูรย์ ศิริรักษ์

ขออนุญาตสั้นๆ ด้วยความเป็นห่วงภาคประชาชน อย่างที่อาจารย์สุริวงค์พูด ผมไปคุยกับเลขาฯ ภาค 4 ภาครัฐบาลต้องทบทวนใหม่ เนื่องจากข้อมูลที่มี เป็นข้อมูลที่แปลงสาร เขาทำแบบธรรมเนียมเดิม ในบันทึกข้อความเราถูกสอนให้มีเรื่องเดิมและข้อเท็จจริง แต่นี่ข้อเท็จจริงมันมีมากเกินไป มัน 80 เปอร์เซ็นต์ เรื่องจริงมัน 20 เปอร์เซ็นต์เลยแก้ปัญหาไม่ถูกจุดเสียที จริงๆ แล้ว นั่นคือ สภาพความเป็นจริงในพื้นที่ แล้วราชการก็ใช้ธรรมเนียมเดิม ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ภาคประชาชนกำลังจะเสียเปรียบ เขาเบี่ยงเบนประเด็น ไปสำรวจทำ 1 ฟาร์ม 1 ตำบล ทะเลสาบถูกลืม ราชการเลขอาศัยช่องว่างตรงนี้ ของงบประมาณที่ข้อยกลงมา ในปี 48 เยอะมาก ภาคประชาชนขอไปก็ไม่ได้เสียที เพราะไม่ถนัดในการแปลงสารของงบประมาณ

ทุกคนหวังในเรื่องแผนแม่บทฯ ตรงนี้ คิดว่าทีมงานคงเข้าใจธรรมเนียมของราชการ อยากฝากเพื่อเป็นความคาดหวังของพี่น้องภาคประชาชนนะครับ

อาจารย์จรรยา หยุทอง

ที่อยากให้อยู่ในช่วงบ่าย น่าจะเป็นเวทีสุดท้ายที่พูดกันอย่างเป็นกันเอง แต่ก็อย่างว่า โดยเฉพาะประเด็นวัฒนธรรม ในช่วงบ่ายอยากให้ผู้ที่ฟังมา ได้เสนอความเห็น

เราเองก็ยากันมาก กังวลกันมาก คือ เราไปทำให้พี่น้องมีความหวังแล้วก็พาไปได้ไม่ตลอด จากการไปจัดเวทีในพื้นที่ เราได้รับความร่วมมือจากพี่น้องเป็นอย่างดี

คุณนิทัศน์ แก้วศรี

สวัสดิ์นะครับ ผมก็ได้อ่านเอกสารที่ไม่เต็มที คิดประมาณตลอด ได้อ่านเพียงวันเดียว ผมดูแล้วว่าพอใช้ได้ นะครับ แต่ที่ผมหนักใจก็คือว่า คณะทำงานก็ทำไป แต่ว่างบประมาณเร่งด่วนก็ลงมาในพื้นที่มากแล้ว เช่นว่า การปลูกปาล์ม งบประมาณเท่าไรไม่ทราบ แต่ว่าปลูกไปแล้ว 1,500 ไร่

ผมพอไปเห็นโครงการระยะยาว มีการเสนอของชาวบ้านก็มีการขุดลอกมาก เช่น ของสทิงพระ ขุดลอกจากทำหินไปดำบลคลองรี ขุดลอกเป็นแนวคลองแล้วเสนอให้ปลูกปาล์มด้วย ผมว่าดินที่เสนอจากการขุดลอกแล้ว โครงการขุดลอกเป็นโครงการระยะยาว พอขุดลอกแล้วดินไปถมปาล์มที่ปลูก ผมว่าจะเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง ดินไม้ที่ปลูกไว้ก็โตขึ้นๆ เมื่อถูกถมก็ต้องปลูกใหม่อีก จะเป็นการใช้งบประมาณที่ซ้ำซ้อนไม่จบสิ้น

เมื่อวันที่ 3 ผมไปประชุมที่จังหวัดสงขลา มีหน่วยงานประมงรายงาน บอกว่าให้ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำไปปีละ 48 ล้านบาท ได้ปล่อยไปแล้ว 30 ล้าน แต่จากข้อมูลในพื้นที่ รู้สึกว่าได้ปล่อยไปที่เกาะใหญ่ 3-4 แสน แต่รายงานต่อรองผู้ว่า 30 ล้าน ผมเลยสงสัยว่างบประมาณเร่งด่วนที่ทำอยู่ ทำจริงนี้ทำจริงจังหรือไม่

อาจารย์พรรัตน์ บำรุงรักษ์

เท่าที่ทราบ เรื่องปาล์ม แต่ตอนนี้ต่างคนต่างทำ เราบอกว่าให้หยุดหมดรอแผนแม่บทฯ ก่อน แต่เขาก็ไม่หยุดตามที่เรานเสนอ มันก็ขัดกันไปหมด

คุณพิฑูล บุรีภักดิ์

อยากจะได้ตรงนี้สักนิด เป็นการสะท้อนกลับว่า เครือข่ายของเราเข้าใจ มีความเข้มแข็งในบทบาทหน้าที่อย่างไร เราต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้เสนอปัญหาเป็นผู้ตรวจสอบด้วย

เช่นว่า มีงบประมาณ 30 ล้านแต่ใช้ไป 3 แสนเช่นนี้ ก็ต้องพูดให้ได้ยิน ว่าจริงๆ แล้วไปปล่อยที่ไหน อย่างไร และไปปลูกป่าก็ไปปลูกในที่ๆ เขาขุด ไม่เคยถามชาวบ้านว่าควรปลูกตรงไหน ลงไม่ถูกที่ เราต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ตรวจสอบ หลายเวทีที่ผ่านมา หากว่ามีมติสำคัญจริงๆ ก็ต้องออกมาตรวจสอบด้วย

คุณฉกัย หนูประดิษฐ์

โครงการที่เกิดขึ้น ที่ท่านบอกว่า 30 ล้านแค่ปล่อยแค่ 3 แสน เขาทำ “จิ้งจิง” (ล้อคำว่า จิ้งจิง) แหะครับ โครงการตรงนี้ก็ไม่หายแล้ว ที่เป็นลักษณะนี้ เป็นการเมืองชนิดหนึ่ง การฝึกอบรมก็เหมือนกัน บางคนว่าใช้

แต่ลานวัดไม่ต้องออกเงิน บางคนว่าต้องไปใช้โรงแรม เพราะฉะนั้นโครงการอะไรที่เกิดขึ้นต้องตามให้ถึงที่สุด ให้ถึงเพดานว่าไปถึงไหน

ใครบ้างที่มีส่วนร่วม แม้แต่ในอบต. เทศบาลบอกว่าให้มีส่วนร่วมได้ทั้งหมด มาถึงบัดนี้ก็ไม่มี แม้แต่ในโรงเรียน ให้ชาวบ้านเป็นกรรมการศึกษา สามารถทำหลักสูตรท้องถิ่น ก็ไม่เป็นจริง ผมพูดประจำว่าหาคนใหญ่ ต้องรู้เรื่องของหาคนใหญ่ ผมว่าก่อนที่จะไปเรียนอะไร นักเรียนที่มาเรียนที่นี้ต้องรู้ที่มาของตัวเอง ถ้าเราแบ่งท่อนว่าเรื่องนี้ไม่เกี่ยวข้องกันแล้ว ไม่รู้ให้ตลอด ก็จะทำอะไรไม่ได้ อยู่ก็ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ผมอยู่สหกรณ์ รัฐธรรมนูญบอกว่าให้สนับสนุน แต่ในทางปฏิบัติจริงยังไม่เกิด เรายังไม่เข้ามาดูแลอย่างจริงจัง ยังถือว่าไม่ใช่เรื่อง จิตสำนึกเล็กๆ ยังเป็นผู้ถูกปกครองอยู่

อาจารย์วิชัย กาญจนสุวรรณ

ผมคิดใจที่พี่กุลว่า ในองค์กรก็มีคณะกรรมการติดตามตรวจสอบ ทำอย่างไรให้บอร์ดภาคประชาชนไปมีส่วนร่วม หรือตั้งอนุกรรมการไปร่วมติดตามได้หรือไม่ ผมคิดว่าการประชุมต่อไปน่าจะมีการตั้งอนุกรรมการอีกหลายๆ ด้าน อีกด้านหนึ่งก็ตั้งอนุกรรมการไปติดตามการปฏิบัติงานด้วย ไปช่วยกันดูแล เท่าที่ผมทราบข่าวว่า วาระที่จะเสนอการจัดเครือข่ายองค์กรใหม่ จะถูกบรรจุไปในวาระการประชุมด้วย รบกวนคณะกรรมการฯ ที่หลายคนนั่งอยู่ เป็นภาระในการตรวจสอบงานด้วย ผมคิดว่าจำเป็น เพื่อช่วยดูแลการทำงานด้วย

ผมคุยกับป้าไม้ ก็ปรึกษาว่าจะไปปลูกที่ไหน รูปแบบตรงนี้เป็นารเรียนรู้ของสังคมด้วย เรากำลังปรับปรุงว่าเงินจะลงสู่ภาคประชาชนอย่างไร ตรงนี้จะเป็นข้อมูล ที่คุณพิชยาเสนอให้ดูเรื่องบอร์ดด้วย ผมได้แต่ดูรายงานการประชุม แต่ในเชิงปฏิบัติบอร์ดน่าจะทำได้ไปด้วย รูปแบบนี้จะได้เสริมกันไปด้วย

อาจารย์จรรยา หนูทอง

ผมก็เพิ่งรู้ว่ามันมีกรรมการขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง ผู้ว่าสงขลาแต่งตั้ง มีการตั้งกรรมการจากจังหวัดลงมาให้เป็น การติดตามการใช้งบประมาณ ทำเรื่องที่เราว่านี่แหละ

คุณพิกุล บุรีภักดี

เป็นคณะกรรมการทำงานตามแผนของกลุ่มน้ำทะเลสาบ มีคนอยู่ 50 คน มีอาจารย์สุพจน์ แสงจันทร์ อาจารย์จรรยา หนูทอง พิกุลและพิชยา แก้วขาว 4 คน ที่พูดถึงแผนให้การศึกษาสำหรับคนที่มาทำงานเรื่องทะเลสาบ คน 50 กว่าคนนี่ ไม่น่าจะรู้ว่าคนที่มาทำงานเรื่องทะเลสาบแค่ไหน นี่ก็เรื่องใหญ่

อีกอย่างหนึ่ง ในบอร์ดมีการตั้งอนุฯ ในการกำกับติดตามผลแล้ว แต่มีปัญหาในการปฏิบัติงานให้ไปตามว่าแต่ละหน่วยงานทำอะไรแค่ไหน จนป่านี้นี้ ก็ไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นี่รูปธรรมเป็นเช่นนี้ในอนุฯ ไม่มีคนจากภาคประชาชนเลย แต่เราเตรียมคนไว้แล้ว การเสนอนี้ยังต้องรอขั้นตอนของทางราชการ ให้กรม. อนุมัติ คุณวันนอร์ที่จะมาเป็นประธานก็ยังไม่แต่งตั้ง เรียกประชุมไม่ได้ ตรงนี้เป็นความล้มเหลวของระบบที่เราคิดว่าไม่เอาแล้ว ที่อาจารย์วิชัยเสนอโครงสร้างองค์กร อยากให้เพิ่มว่าส่งเสริมเครือข่ายที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะขึ้น

ไปผู้ข้างบน เป็นการเสริมฐานรากก่อนที่จะนำแผนแม่บทฯ ไปใช้ อยากเสนอให้อยู่ในแผนด้วย มีปัญหาการเสริมการเคลื่อนของฐานราก งบที่จะลงมา ให้เสนอไปตามช่องทางของ พอช.ก็ได้

อีกอย่าง ไม่อยากให้หวังว่า ถ้าไม่มีรายละเอียดหรือข้อมูลมาให้ ความเป็นจริงอยู่ที่เรา คนที่ร่วมเวทีต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้กำกับและติดตามด้วย

อาจารย์อารี รั้งสิโยกฤษฎ์

ผมอยากจะเพิ่มเติม คณะอนุกรรมการฯ ติดตามการประเมินผล จ้างบริษัทที่มาประเมิน เขาไม่ได้ทำเอง ดอกเตอร์สิรินมิตรเป็นหัวหน้า ดอกเตอร์สิรินมิตรไปรายงานว่าเขาทำไปถึงไหนอย่างไร เพราะฉะนั้นคณะกรรมการนั้นรับฟังอย่างเดียว ดอกเตอร์คนนี้ทำเรื่องอุโมงค์ลอดทะเลสาบ ไม่ใช่คนที่นี่ ไม่รู้เรื่องทะเลสาบรับประเมินโครงการ นี่เป็นเรื่องที่น่าสนใจ บอร์ดลองถามดูว่าใครรับผิดชอบเรื่องการประเมินที่แท้จริง แล้วผลไปถึงไหน

คุณนฤฤทธิ์ ดวงสุวรรณ

ประเด็นผมต่อจากที่คุยกันเมื่อตะกี้ เรื่องกลไก ประการแรก ผมหารือเลยว่า ไม่ว่าอาจารย์ หรือทุกคนที่มาช่วยทำแผนแม่บทฯ ในฐานะที่รู้ข้อมูลมาตั้งแต่ต้น หลังจากนั้นก็เป็นอาจารย์เหมือนเดิม ถอดหมวกนี้ไปไม่ได้ทำตรงนี้แล้ว แต่ก็ยังอยู่ในลุ่มน้ำ อยากให้คิดต่อว่า เข้ามาร่วมกับเครือข่ายลุ่มน้ำได้หรือไม่ ในฐานะที่ปรึกษาได้ ตรงนี้เป็นเรื่องสำคัญ ต่อไปคณะกรรมการนี้อาจจะไม่มี เพราะไปติดตามกันแล้ว ผมประเมินแล้วผมว่าทะเลสาบถูกทิ้งแล้ว แต่ผมยังมีความหวังว่า ทีมที่ทำมีข้อมูลอยู่แล้ว เข้ามาร่วมกับเครือข่ายลุ่มน้ำได้อย่างไร

มาประชุมร่วมกับสภาทะเลสาบที่อาจารย์ชัยชัยเสนอ งบประมาณไม่มี หากันเองก็ได้ พาชั้น หัวปั่นโตไปก็ได้ นี่ก็ประเด็นหนึ่ง

ท่านที่ทำแผนแม่บทฯ ต้องทำใจว่าวันหนึ่งวันใดต่อไปเราจะขอความร่วมมือ ให้ท่านมาช่วย เพราะเหมือนกับที่อาจารย์จรรยาว่า เราไปสร้างความหวังไว้ทั่ว

อีกเรื่องหนึ่ง ที่ลองแลกเปลี่ยน ในพื้นที่ที่ยังสับสน ว่าตอนนี้ฝั่งเมืองกับแผนแม่บทไปถึงไหนแล้ว ไปคุยกันถึงไหนแล้วว่าจะเดินไปอย่างไร

อีกตัวหนึ่ง คือ ภาพรวมของแผนแม่บทฯ มีข้อเสนอหลายตัวจากในพื้นที่ ผมก็อยากฟังว่ามีข้อเสนออะไรเด็ดๆ ที่เข้ามาผนวกในแผนแม่บทฯ ได้ ผมดูเอกสารแล้วก็ยังมีกรอบตาม TOR กำหนดอยู่ ไม่เห็นการนำมาผนวกเข้าไปในแผน อย่างเช่น เรื่องการแก้ปัญหาน้ำจืดในทุกระโนด มีข้อเสนอมาก แต่ไม่มีข้อเสนอที่ชัดเจน มีแต่เรื่องเปิดปิดปากกระวะหรือการสูบน้ำที่ระโนดก็ดี ตามหัวข้อที่สผ.ให้มา ประเด็นใหญ่ของพื้นที่นั้น ก็คือ การจัดการน้ำจืด เรื่องป่าต้นน้ำ เรื่องมลพิษตอนล่างก็สำคัญ การจัดการประมงก็คืบหน้าไปมากแล้ว ตอนนี้เราไม่รู้เลย แต่ทุกคนบอกว่าสัตว์น้ำลด มีแต่ข้อมูลเมื่อ 10 ปีที่แล้ว ตอนนี้ไม่มีข้อมูลใหม่ๆ ข้อมูลที่มี มีอะไรคืบหน้าหรือไม่

ผมกำลังดูว่าข้อมูลที่ปัจจุบัน ที่ทำให้เสนอด้วยความมั่นใจ เราก็คงต้องนำมาผนวก ผมกังวลว่าในรายงานขั้นสุดท้าย ผมกังวลว่าการทำงานสผ. จะส่งแผนไปตามกรอบตาม TOR ที่ว่าจ้างมา ไม่ได้ใส่แผนของชาวบ้านไปด้วย เมื่อเสร็จงานแผนแม่บทฯ ตรงนี้แล้ว อยากให้ทีมแผนแม่บทฯ ลงมาช่วยในระดับชุมชนด้วย อันนี้ผมเสนอแบบผินนะกรับ เห็นว่า...ให้กำลังใจอีกนิด พื้นที่ที่สนใจข้อมูลเรื่องทะเลสาบ ไม่ต้องไปดูที่อื่นแล้ว สถานการณ์ล่าสุดก็

เอาเอกสารจากแผนแม่บทฯ นี้ไปใช้ได้ หลายกลุ่มได้เอาไปใช้ ผมขออนุญาตไปใช้ต่อด้วย น่าจะเป็นทางที่เราเดินร่วมกันต่อไป

อาจารย์พรรัตน์ บำรุงรักษ์

มีความเห็นคล้ายๆ กัน เราเคยคุยภายในว่า แผนแม่บทฯ เราสามารถย่อยเป็นประเด็นเล็กๆ ออกมา ให้มีแผนผังออกมา มีแผนเด็ดขาดทำไปเลย นี่ก็ปัญหาเราเองทำก็ไม่กล้าฟันธง

แม้กระทั่งเรื่องน้ำจืดจากกระโนจะเอามาจากไหน ดึงน้ำจากทะเลน้อยมาเลย ก็หนักใจว่าใครจะกล้าเขียนการวิเคราะห์ใครวิเคราะห์ได้แต่ใครจะกล้าเขียน นี่ก็ปัญหาหนัก กล้าฟันธง ยังกลัวความรับผิดชอบ นี่เป็นเรื่องใหญ่ยังคิดกันหนัก ปวดหัวครับ

เรื่องภาคประชาชนตรวจสอบ ต้องเขียนให้ชัดว่าตรวจสอบอะไร ตรวจสอบงบประมาณ หรือกิจกรรม หรืออะไร ไม่ใช่ตรวจสอบผลกระทบ มิฉะนั้นบริษัทจะรับไปหมด ประชาชนทำไม่ได้

อาจารย์อ่าว มะแส

ผมขอพูดนิดหนึ่งนะครับ คือ ขอขอบคุณท่านผู้มาร่วมที่ให้ออกสังเกตในเรื่องประมงบางเรื่อง ประมงนั้นมีกิจกรรมคู่ขนาน คือ เวทีจัดระเบียบเครื่องมือประมง 35 เวที ผมก็ไปร่วมอยู่บ้าง แต่ก็มีข้อจำกัด ถามว่าเราได้คิดถึงตรงนั้นหรือไม่ ในฐานะผู้ดูแลหลักเรื่องประมง ก็คิดกันอยู่ แต่การผนวกยังมีน้อยมาก เพราะประเด็นหลักยังซ้อนกันอยู่ มีประเด็นเดียวที่ผมไม่ได้เสนอก่อนหน้านี้แต่ได้มา คือ เรื่องขนาดตาอวน ซึ่งผมใส่ไปแล้ว ก่อนหน้าไม่ได้ใส่เพราะว่าในทางวิชาการไม่มีใครพูด

ผมเคยรับรู้บ้าง จากการศึกษาในทะเลน้อย การศึกษาของฝรั่ง ตาอวนลอยเล็ก มีความสำคัญมาก เขาทำโมเดล เอาข้อมูลทางชีววิทยามาผนวกกับข้อมูลทางเศรษฐกิจสังคม เอามาใส่ในโมเดล แต่เราไม่ได้ทำ เพราะเราเองไม่มีคน ออกแบบบนฐานของระบบนิเวศวันตก ความซับซ้อนน้อยกว่า ความเชื่อถือน้อยกว่า โมเดลเขาไม่ได้ออกแบบมารองรับความซับซ้อนขนาดนั้น ชนิดของปลาของตะวันตกมีไม่กี่พันธุ์ โมเดลของเขาออกแบบมาไม่ได้ลองรับขนาดนั้น เท่าที่ผมจำได้ ขนาดตาอวนลอยมีผลต่อเรื่องรายได้ด้วย เพราะสัตว์น้ำแต่ละชนิดมูลค่าไม่เหมือนกัน ขนาดใหญ่มูลค่าไม่มีก็มี ผมเอามาใส่มีบรรทัดเดียว ในส่วนอื่นที่เป็นรายละเอียด เท่าที่ผมหาข้อมูลตอนนี้ยังไม่มีข้อสรุปในทางวิชาการ ถ้าข้อมูลไม่ชัดผมก็ไม่กล้าฟันธง

ถ้าถามว่าเราให้ความสำคัญตรงนั้นไหม ก็พยายามอยู่ หาวิธีการนำเสนอว่าทำอะไรไม่ให้ถูกตีกลับมา การที่จะมาร่วมในอนาคต หากทะเลสาบสำคัญกว่า 3 จังหวัดภาคใต้ผมก็มาร่วม

คุณสมบุญ จิตสาระอาภรณ์

ขออนุญาต ที่จะไม่พูดถึงเนื้อหาในแผนมากนัก ผมเองค่อนข้างลำบากใจพอสมควร วันนี้ภายใต้การทำงานของภาคประชาชน ถามว่ามีเครือข่ายหรือไม่ ตอบได้ว่ามี ที่มานั่งตรงนี้ก็มาในฐานะตัวแทน ชุมชน การได้มาคุยในที่ประชุมนี้ น่าจะเป็นนิมิตหมายดี ว่าได้สื่อกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนได้บอกความต้องการถึงกันและกัน และได้เอาแนวทางนี้ไปสู่ชุมชน ทำให้ชุมชนค่อนข้างคาดหวัง เข้าใจว่าวันนี้ภายใต้ลุ่มน้ำทะเลสาบ ทุกคนต้อง

เล่นภายใต้กติกาที่ ทุกคนรับได้ กติกาออกมา ทุกคนเล่นเต็มที่ ผมพยายามโยงว่าคนทำยังไม่อยากให้ใช้ที่แต่มีคนเอาไปใช้แล้ว แสดงว่าคนทำบอกว่ายังไม่ใช้ไม่ได้ที่ แต่คนทำเอาไปใช้แล้ว ผมต้องกลับไปคิดใหม่ว่า ต้องให้ชัดว่าบอร์ดทำอะไรได้บ้าง ผมอยู่ในชุมชนไม่ได้เหมือนกัน

ผมว่าวันนี้จะคิดอย่างไร หลายเรื่องชาวบ้านมีความคาดหวังกับบอร์ด แต่เรากำลังจะไปหาทางออกอื่นแล้ว ผมถามว่าแผนแม่บทฯ นี้ แม้ว่าจะเป็นแผนปฏิบัติการแล้ว ก็เป็นแค่แผนในกระดาษ ไม่มีผลในทางปฏิบัติเลย ทุกเรื่องแม้แต่มีแผนปฏิบัติการออกมา การปฏิบัติการของรัฐบาลยังไม่ตอบสนองชุมชนเลย ซึ่งจะเป็นปัญหาพอสมควร วันนี้ เมื่อเป็นแผนแม่บทฯ แล้ว มีแผนปฏิบัติการแล้ว จะเป็นแผนบนกระดาษอีกหรือไม่ ผมบอกว่าผมทำหน้าที่หรือไม่ในการตรวจสอบ ในขณะที่แผนไม่คลอด เราได้นำเสนอในบอร์ดแล้ว ว่าโครงการใหญ่ๆ ต่างๆ ที่มีผลกระทบน่าจะระงับไว้ก่อน ในที่ประชุมรับปากไปแล้วก็ยังเฉยอยู่ ที่บ้านผมชลประทานก็ยังทำ ยังเฉยอยู่ วันนี้ข้อตกลง กติกาต่างๆ ไม่เป็นจริงดังที่ตกลงกันไว้ สิ่งเหล่านี้สร้างปัญหาให้ภาคประชาชนพอสมควร ผมก็เจอปัญหาเหมือนกันว่าจะคิดอย่างไร ทำอย่างไรให้แผนนี้ไม่ใช่แค่กระดาษ

ขณะนี้ ไม่เข้าใจว่าภาคการเมืองกำลังคิดอะไรอยู่ ผมยังงงเหมือนกัน ทำอย่างไรไม่ให้มันเป็นแค่กระดาษ มันต้องแปลงไปสู่การปฏิบัติที่ชาวบ้านได้ผลจริงๆ ของเราปัญหานี้ในเรื่องชลประทาน มีปัญหาพอสมควร เรื่องน้ำถามว่าเป็นปัญหาอะไร เป็นปัญหาการจัดการแน่นอน วันนี้ชลประทานยังคิดเรื่องการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ มีแต่เหมืองตัวใหญ่ เหมืองตัวเล็กที่ขอยไปถึงนาไม่มี ไม่คิดเพื่อแก้ปัญหาจริงๆ ไม่มีการตรวจสอบผลงานที่ผ่านมา

ผมอยากตั้งข้อสังเกตว่าการแก้ปัญหาเรื่องการจัดการน้ำ ไม่ให้น้ำท่วม ต้องขออนุมัติแบบเก่าด้วย เมื่อก่อนเราสร้างบ้านยกใต้ถุนสูง ปู๋ตาบายเราทำไว้ถูกต้องแล้ว เราทำอย่างไรก็ได้ให้ชาวบ้านทำตัวอย่าง เห็นตัวอย่างในการแก้ปัญหา

คุณอรุณ จิตตะเสน

แผนนี้ออกมาจะสนองตอบอะไรได้บ้าง ผมบอกว่าอาจารย์ฉัตรไชย เขียนไว้ชัดแล้วว่า ทำอย่างไรที่แผนแม่บทฯ มันจะเป็นได้ทั้งแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ ผมบอกว่ายาก บางคนบางว่าทำแผนแม่บทฯ ออกมาหน้าเดียว ทำอย่างไรก็ได้ให้ชาวบ้านได้อ่านรู้เรื่องด้วย ไม่งั้นชาวบ้านไม่ต้องไปคัดยง อ่านแผนมันอยู่กับแผน ผมคงไปว่าทำอะไรก็ได้ให้ชาวบ้านรู้เรื่องด้วย

ผมจะบอกว่า ยังมีความแตกต่างระหว่างชาวบ้านกับวิชาการ ชาวบ้านไม่ได้สนใจวิชาการอะไร ไม่รู้เรื่องด้วยซ้ำผมบอกว่าแผนเรื่องนี้เกี่ยวกับวิถีชีวิตคน ล้วนห้าแสนกว่าคน ไม่ใช่เรื่องล้อเล่น ถ้าจะบูรณาแผนเข้าด้วยกันอย่างที่อาจารย์ฉัตรไชยว่า บูรณาการให้ถูกเรื่อง ทำอย่างไรให้ชาวบ้านได้เข้าใจด้วย ภูมิปัญญาชาวบ้านมีอยู่แล้ว แล้วเอาภูมิปัญญานักวิชาการไปต่อ ออกมาเป็นภูมิปัญญาสากลนำไปใช้ ผมคิดถึงคุณค่าและประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับจากที่ผมได้พูดวัตถุประสงค์ 2 ข้อที่ผมพูดถึงเมื่อเช้า

คุณพิบูล บุรีภักดี

อยากทำความเข้าใจสักนิด คือ เข้าใจน้องสมบุญที่เป็นประชาชนที่มีศักดิ์ศรี จริงๆ แล้ว เรื่องพี่น้องลุ่มน้ำทะเลสาบทั้งหมด มันไม่ใช่เป็นเรื่องที่ผิวเผิน เรื่องนี้เป็นเรื่องในส่วนของตัวเอง เป็นการกอบกู้ศักดิ์ศรีที่อยู่

ในชีวิตของเราคืน นี่เป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มาก (2) ภาครัฐเองปรับตัวไม่ทัน (3) ภาควิชาการเองที่ผ่านเข้าไปเรียนมาจากตะวันตกทั้งหมด ลูกหลานจะได้นำมาปรับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในท้องที่จริงๆ บางอย่างที่คิดเรามา เราต้องสำรวจประเมินตัวเราว่าใช่หรือไม่ใช่

อีกอย่างคือว่า ประธานบอร์ดตั้งแล้วเรื่องหยุดการสร้างเขื่อน แต่กระบวนการสร้างเขื่อนเคลื่อนไปทุกวัน แต่เรามีสิ่งที่สู้ทุกวัน คือ ภาคประชาชนก็คัดค้านอยู่ทุกวันว่าจะรักษาสິงดีๆ ไว้อย่างไร ในส่วนของประมงที่เกี่ยวกับอาจารย์อาแวก็คือว่า ในตรงนั้นฝั่งองค์กรที่ อาจารย์ยิวชัย เสนอ ไม่รู้ว่าใช่หรือไม่ แต่ใน 36 เวที เขาได้เลือกตัวแทนของเขาแล้ว เขาได้เก็วร้อยกันแล้ว เขามีตัวแทนทุกตำบล เพียงแต่ยังคิดไม่เหมือนกันในทุกหมู่บ้าน เขายังขาดปัจจัยที่จะหนุนเสริมให้มาพูดคุยกัน

สิ่งที่เราคิดได้ จากการสรุปหลังจากที่คุยที่วิแอล หลายคนอาจจะงง ที่เราไปทำกันมาหลายๆ ที่ ใครที่ใจอยากเห็นทะเลสาบดีขึ้น มาคุยเพื่อหาทางออก ก็มาคิดกันว่าแนวทางบอร์ดที่ผ่านมาใช้ไม่ได้จริงๆ แล้วเราคิดว่าใช้ไม่ได้มาตั้งแต่ต้นแล้ว เพียงแต่อาศัยเป็นช่องในการก่อตัว เราจะทำต่อไป คือ ผลักดันเครือข่ายประชาชน ที่ไม่ขึ้นต่อรัฐบาลไหนก็ตาม ขณะนี้มีตัวแทนหมดแล้ว เครือข่ายเหล่านี้จะเคลื่อนตัวต่อไป ทำอย่างไรที่เราจะช่วยให้เขาได้ขับเคลื่อนทำกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง แล้วทำอย่างไรให้แผนแม่บทฯ เข้ามาสอดคล้องกับภาคประชาชนตรงนั้นให้ได้

คุณนฤฤทธิ์ ดวงสุวรรณ

ในพื้นที่ผมคิดว่ามีการคาดหวังกันพอสมควร ในเรื่องของแผนแม่บทฯ บอร์ดภาคประชาชนก็สู้ให้ทำแผนแม่บทฯ ให้พี่น้องประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด สู่มาตลอดจนเป็นที่มาของการขยับการทำสัญญาทำ TOR น่าจะมีแผนแม่บทฯ ฉบับประชาชนคู่กับรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน นี่คือความหวังสูงสุดที่เราเข้าไปในบอร์ด

อีกส่วนที่เราคิด ตอนนี้ชาวบ้านยกระดับเรื่องจากการเสนอปัญหา มามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ จากเดิมที่พูดแต่ปัญหา แต่มีการยกระดับเป็นการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ตรงนี้ต้องเข้าใจ และต่อไปนี้ต้องยกระดับต่อมีส่วนร่วมในการบริหาร เป็นที่มาของการสร้างเครือข่าย แม้จะไม่ทั่วถึงแต่ก็พอมองเห็นภาพได้

ต่อไปคนในกลุ่มทะเลสาบ ต้องเชื่อมโยงกันให้ได้ ว่าในบริบทกลุ่มทะเลสาบมีแผนแบบนี้ละ ว่าระดับประเทศเป็นอย่างไร มียุทธศาสตร์อะไร มีขอบงบประมาณมาจากไหน เพราะเสนอแผนแม่บทฯ ไป ก็มีแผนทางยุทธศาสตร์ของหลายช่องหลายกระทรวงมากที่เข้ามารวม ผมคิดว่าภาคประชาชนรู้ว่าที่มาของงบประมาณมีข้อจำกัดมาก หากรู้ได้เขาก็จะไม่คาดหวังมาก แต่ตอนนี้แผนแม่บทฯ ไปสร้างความคาดหวังไว้มาก เพราะไม่ได้ชี้ให้เห็นช่องทางของการได้มาของงบประมาณ ไม่มีแผนบูรณาการงบประมาณให้ดู

ช่องทางเครือข่ายเอง กระบวนการของเครือข่ายจะเน้นเรื่องการเรียนรู้มากกว่า และสามารถลงไปทำแผนแม่บทชุมชนได้ โดยอาศัยงบประมาณอื่น

ผมคิดว่าท่านองชอว์คือ มันจะได้รู้ว่าอาจารย์เป็นผู้รวบรวมข้อมูล ตอนแรกอาจารย์เป็นคนท้องถิ่นเป็นคนกลุ่มน้ำ นี่คือจุดแข็ง มีวิชาการมากมาย และได้ฟังความเห็นจากหลายสิบเวที รวมกับความเห็นอื่นๆ เป็นร้อยเวที หากอาจารย์ฟังไม่ได้ ก็น่าคิด

อาจารย์พรรัตน์ บำรุงรักษ์

เท่าที่ผมเข้าไปเกี่ยวข้อง การทำแล้วให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นเรื่องใหญ่ ผมว่าต้องเขียนให้ชัดว่าแนวทางที่ประชาชนมีส่วนร่วมจะอย่างไร 1 2 3 เขียนให้ชัด

คุณสุทธิ ดวงสุวรรณ

จากการประชุมทั้ง 3 ประเด็นที่ผมพูด ผมคิดว่าในทีมแผนแม่บทฯ ต้องมีแผนเร่งด่วน จัดลำดับออกมาเลข 1 2 3 เป็นลำดับเร่งด่วน ต้องระบุเลข อีกส่วนหนึ่งข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ มีกลยุทธ์อะไร อาจารย์ชำนาญอยู่แล้ว แต่แผนเร่งด่วนที่จะทำอะไรบ้าง น่าจะระบุให้ชัด ชาวบ้านสามารถนำไปใช้ได้เลย

คุณอรัญ จิตตะเสน

ตรงนี้เข้าล็อกแล้ว ที่ผมดึงอาจารย์ฉัตรไชยไว้ตั้งแต่เข้าให้ยึดแผนแม่บทฯ เป็นหลัก แล้วมีแผนปฏิบัติการตามที่อาจารย์นพรัตน์ พูดถูกแล้ว นี่ละคือคำตอบ ใครมีหน้าที่ทำก็ทำเสีย ใครจะทำหน้าที่ตรวจสอบก็ทำไป

อาจารย์จรรยา หยุทอง

การเขียนโครงการ การมีส่วนร่วมของประชาชน งบปี 48 มันมีปัญหาการนิยามว่าประชาชนคือใคร นี่ก็ไม่น่าออก เนื่องจากว่าประเทศเราไม่นิยามประชาชนไว้เลย นิยามไม่ดีไปออกนอกต.เสีย นิยามไม่ดีไปออกผู้ใหญ่เสีย ขึ้นอยู่กับโครงการใคร ถ้าเป็นนายอำเภอ ประชาชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ถ้าเอ็นจีโอ ก็คนโน้น ถ้าคนโน้น ตอนนี้อยู่พูดถึงรูปแบบตามโครงการที่ต้องระบุ เขามีไว้แล้ว แต่ยังมีปัญหาในเรื่องการมีส่วนร่วม ยังมีปัญหาอยู่ 2 เรื่อง คือ รูปแบบและเนื้อหา และความเคยชิน ประชาชนที่มีพลังที่สุดในเชิงปริมาณ มันไปอยู่อีกฝ่าย ไม่อยู่ในภาคประชาชน แต่แสดงพลังได้

นี่เป็นเรื่องที่แผนแม่บทฯ หนักใจ

อาจารย์อารี รั้งสิโยกฤษฎ์

ขอนิดหนึ่งว่า อยากพูดในประเด็นที่รับความเห็นชาวบ้าน เรามีความรู้แต่ไม่กล้าฟันธง บางเรื่องเราก็หนักใจว่าจะเอาตรงนี้ก็กระทบทางโน้น เพราะผลประโยชน์ทับซ้อนกัน ผมยกตัวอย่างการจัดการน้ำจืดที่ทุ่งระโนด เวทีเราประชุมนี้เยอะ ระโนดอยากเอาน้ำจืด สร้างเขื่อนที่ตอนหลังเรียกว่าคันกันน้ำเค็ม แต่ฝั่งพทลงเขาไม่เอา โดยเฉพาะของถนนเขาจะเอาสะพานไปเกาะใหญ่

เรามีข้อตกลงที่เวทีทะเลน้อย ในประเด็นหยุดว่าควรจะหยุดสร้างสิ่งก่อสร้างลงไปทะเล ทุกคนเห็นด้วย มีเวทีตรงนั้น แม้กระทั่งหลวงเป็นคนทำละเมิดข้อตกลงนี้ รวมทั้งรัฐด้วยไหม เราบอกว่าทั้งหมด จากเวทีนั้นมาถึงเวทีแหลมจองถนน บอกว่าเห็นด้วย ซึ่งระโนดก็จะไม่ได้ค้นกันน้ำเค็มและพื้ตุงก็ไม่ได้สะพานข้ามเกาะใหญ่

ตรงนี้ก็ฟังกันได้เลย ว่าไม่มีสิ่งเหล่านี้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ใหญ่ คือ ต้องคืนสภาพให้เหมือนเดิม และเน้นให้เป็นธรรมชาติ เพราะฉะนั้นสิ่งนี้เราฟังแล้ว

คุณวิรัตน์ หยุทอง

วันนั้นที่จองถนน ดังที่อาจารย์วิฑูรย์พูดถูกต้องแล้ว ในเมื่อจองถนนไม่ให้มีคันกันน้ำ ผมก็บอกได้ว่าไม่มีปัญหา

คุณพิบูล บุรีภักดี

เรื่องป่าที่ไม่กระทบกับใคร เราฟังกันได้หรือไม่ว่าในปีว่าเราจะมีป่าเพิ่มก็เปอร์เซ็นต์ ตรงนี้ทำได้หรือไม่ เรื่องงบประมาณ เราต้องมองโครงสร้างแล้วเข้าใจให้ชัด เพราะเราอยู่ในประเทศไทย เขาทำทั่วประเทศ ไม่ได้ทำเฉพาะทะเลสาบ มีกติกาของกระทรวงทบวงกรม ตรงนี้มีแผนแล้ว เขาทำหรือไม่ทำ นั่นเป็นเรื่องความอยากที่เราต้องช่วยกันคิด แต่เราไม่มีอำนาจไปบอกให้เขาทำตาม ไม่มีนะ ไม่มีกฎหมายตรงนี้ แต่มีช่องว่างมติกรม ตั้งบอร์ดทะเลสาบขึ้นมา ว่าเป็นนโยบาย ไม่ใช่กฎหมาย เรื่องนี้เป็นนโยบาย ทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้ ไม่มีผลทางกฎหมาย

แผนแม่บทฯ เป็นเรื่องอีกเรื่องหนึ่ง ทำแต่เรื่องใหญ่ๆ ที่จะไปบังคับใช้ ส่วนของเรื่องภาคประชาชนทำเป็นเรื่องที่ชาวบ้านพึงตัวเองทำได้ เรื่องเล็กๆ ส่วนเรื่องแผนแม่บทฯ เป็นเรื่องใหญ่ที่จะไปบังคับใช้

ชาวบ้านต้องยกระดับตัวเองในการของบประมาณด้วย ต้องมองให้ละเอียด ชาวบ้านบางกลุ่มขอไปแล้วไม่รู้ว่าได้อะไรมา บางครั้งขอไปแล้ว ได้มาไม่ได้ดังที่ขอมา นี่เป็นเรื่องละเอียดเหมือนกัน ต้องแยกให้ชัดว่าเรื่องเครือข่ายอยู่ในระดับไหน

อาจารย์วิชัย กาญจนสุวรรณ

เป็นอย่างที่พี่พิบูลพูด คือ เป็นนโยบายของรัฐบาล ที่ผมเป็นห่วงมาก อย่างเรื่องป่าไม้ เหลืออยู่ 13 เปอร์เซนต์ ทั้ง 3 จังหวัดอีกโครงการ ที่เราพูดถึงกัน เรื่องการทำสวนยาง ในมุมมองเรามองว่าเป็นเรื่องวิกฤต และกระทบกับการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ถ้ารัฐบาลไม่ให้ความสำคัญ เห็นว่าปัญหา 3 จังหวัดสำคัญกว่า เขาก็โยกงบประมาณไป เขาจะทำได้ไม่ทำก็ได้ คนที่จะช่วยเร่งให้เกิดเป็นรูปธรรม คือ ภาคประชาชนพี่น้องทั้งล้านห้าแสนคน จัดกระบวนการดีๆ ต้องช่วยกันผลักดัน กดดัน ทำได้หลายวิธี ว่าเป็นเรื่องเร่งด่วน ต้องแก้ เช่นว่า กรรมการบอร์ดภาคประชาชนลาออกทั้งหมดเลย หรือว่าคณะทำแผนแม่บทเห็นว่าไม่มีประโยชน์ก็ยกเลิก กลับบ้าน หากสุดท้ายสามารถจนปัญญาก็เลิก

ขอใจที่คุ้นเคยบอก อาจารย์หลายคนทุ่มเทมากกว่างานวิจัยที่ผ่านมา เราทำกันสุดความสามารถแล้ว คิดว่าเราพยายามช่วยกัน ดิฉันอย่างจริงจังจริงใจ แบบกัลยาณมิตร เราจะยืนหยัดกันไปได้อาจจะปรับมุมมอง เราพูดกันคนละมุม

การตั้งองค์กรที่ผมเสนอไป ผมจะเขียนอธิบายเพิ่ม เสนอไปรอบแรกเขาก็ไม่เห็นด้วยเพราะไปลดอำนาจเขา แต่หากว่ามันก็มีเหตุผลเพียงพอ ฝ่ายการเมืองเข้าใจ ผมว่าไม่เกินความสามารถของกลุ่มน้ำทะเลสาบ ผมเองจะชี้แจงเพิ่มเติมไปด้วย

อาจารย์อารี ริงสิโยกฤษฎ์

ขอฝากโครงการสวนยางเอื้ออาทร ให้กับบอร์ดภาคประชาชนด้วย ฝากไปศึกษาในรายละเอียด ว่ามีกี่พรบ. ที่เกี่ยวข้อง โครงการนี้เราก็อินรงด้วยว่าไม่เห็นด้วย

อาจารย์สุนทร นาคประคิษฐ์

ในฐานะที่มาร่วมในบางครั้ง จากการอ่านเอกสาร 2 ฉบับนี้ ผมยอมรับว่ามีข้อมูลเพียบ มีความรู้เพียบในฐาณะที่เคยทำแผนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ขอแสดงความคิดเห็นแผนสัณนิค เมื่อดูภาคผนวกก็รู้ว่าคณะกรรมการมีอำนาจเต็มในขณะนี้ เพราะทำสัญญา 16 ล้าน ในเงื่อนไขบอกว่าให้ปรึกษาภาคประชาชน ขอบเขตการศึกษาอะไรหมด คณะกรรมการชุดนี้ได้ทำตามเงื่อนไขทุกอย่าง เท่าที่จับได้ หลักการทำแผน (1) ศึกษาปัญหา (2) ศึกษาความเป็นไปได้ (3) วิเคราะห์ปัญหา (4) ศึกษาทางเลือก ผมเชื่อว่าตอนนี้คณะทำงานกำลังศึกษาทางเลือก

เพียงแต่ว่าตอนนี้ยังอยู่ในการรับฟังครั้งสุดท้าย เมื่อรับฟังแล้วถามไปถามมา น้ำกับควนเถียงกันอย่างไร พวกกลับพวกควน สรุปว่าอยู่ในขั้นตอนกำหนดทางเลือก

ผมเองวาระทะเลสาบสงขลา มี 6 อย่าง คือ (1) ป่า (2) น้ำ (3) ประโยชน์การใช้ที่ดิน (4) ประมง เมื่อถึงตรงนี้ การทำแผนมีองค์กรชาวบ้านมาร่วมมือ องค์กรชาวบ้านมาในฐานะผู้ร่วมมือ ไม่ใช่ท่านร่วมตัดสินใจ การตัดสินใจเป็นเรื่องคณะกรรมการเอาข้อมูลทางวิชาการมาหาข้อยุติ แล้วพิจารณาทางเลือก พอกำหนดทางเลือกแล้วกลับมาหาประชาชนอีกทีก็ได้ให้ประชาชนช่วยพิจารณาทางเลือกได้

ทั้งหมดนี้อำนาจมีเต็ม สิ่งหนึ่งที่ฝากไว้คือ ผู้ที่มาจากประชาชนต้องเข้าใจว่าเราไม่ได้ทั้งหมด พอทำแผนไปแล้วรัฐบาลไม่เอาก็โง่ตาย

อาจารย์ไพฑูรย์ ศิริรักษ์

ฟังๆ แล้ว ผมเองก็คาดหวังจากแผนแม่บทฯ ผมจะได้ไปบอกเล่าเก็บพื้นที่น้องในพื้นที่ได้ว่าเป็นอย่างไร เหมือนที่หลายคนพูด เราคาดหวังสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น ว่าเป็นที่พึ่งของพี่น้องรอบลุ่มทะเลสาบมาก เราต้องเอา 3 สถาบันไปล้มเรื่องที่ว่าเอานทรนักรวให้ได้

เรื่องของการประชาสัมพันธ์ ที่อาจารย์จรรยาทำอยู่มีสื่อเป็นกองๆ อยู่ผมก็เห็นชัดเจน สื่อเป็นเรื่องที่ต้องลงทุนค่อนข้างสูง สื่อนี้เป็นตัวสำคัญในการสร้างความเข้าใจและถ่ายทอด หลังจากนั้นคนทำหน้าที่เรื่องสื่อ จะต้องไปถ่ายทอดความก้าวหน้า การทำงานของบอร์ดที่ดี ของอนุกรรมการที่ดี ไปเล่าต่ออย่างตรงไปตรงมา เวลาไปเล่าส่วนมากจะไม่ตรงไปตรงมา เพราะฉะนั้น การทำสื่อต้องเป็นอิสระ เป็นสื่อของภาคประชาชน ผมฝากความคาดหวังครั้งนี้ เห็นด้วยกับอาจารย์สุนทรและที่คุณณฤทธิ์บอก เชื่อในทีมงานทุกคน เชื่อว่าข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่บริสุทธิ์ใจ

คุณไสว ศรีสุวรรณ

ผมเคยเสนอประเด็นที่เวทีทะเลน้อยให้ภาครัฐหยุดการบุกรุก ผมเสนอเอง แท้ที่จริงในภาคส่วนประชาชน เขาไม่ได้คำนึงถึงตรงนี้ แต่จะไปคำนึงถึงผลได้ผลเสียของส่วนประชาชนเอง ตามที่ผมสัมผัส สมมติเรื่องน้ำจืดกับน้ำเค็ม แผนแม่บทฯ จะทำอะไร ไม่มีเขื่อนแล้วจะมีแก้มลิงหรืออะไร ให้พี่น้องประชาชนอยู่ได้ ผมจะขอฝากว่าทีมงานควรจะพึงระวังได้ว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร การทำแผนแม่บทฯ สมควรพึงระวังแล้วในบางประเด็นที่สามารถให้ชัดเจนได้

อาจารย์สุนทร นาคประดิษฐ์

จากการดูเงื่อนไขในสัญญา กรรมการชุดในนี้มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่องทะเลสาบ ซึ่งจากการประชาสัมพันธ์ของโครงการ ผมเห็นว่ายังทำสื่อพื้นบ้านน้อย อยากให้เน้นสื่อพื้นบ้านด้วย

อาจารย์บรรจง ทองสร้าง

ผมขอเสนอด้วยว่า เรื่องโหนด ไม่มีที่ยืน ก่อนที่โหนดจะมีปัญหา ผมไประโนดมาวันก่อน คุยกับชายคนหนึ่ง มีคนไปทำโรงงานส่งไปมาเลย์ แถบบอกว่ามีโรงงานมาเค็กได้มีงานทำ ขอพื้นที่ขึ้นของกลุ่มโหนดด้วย

เรื่องวัฒนธรรม อยากให้แยกออกมาให้ชัด เรื่องภูมิปัญญา วัฒนธรรมทั้งหมด ต้องระบุให้ชัดเจน งานวิจัย ส่วนหนึ่งเวลาเราพูดในเวที ข้อมูลที่เราอ้างอิงเป็นข้อมูลเก่า ทะเลสาบเรามีสถาบันหลายแห่ง มีหลายคณะที่ทำงานวิจัย ในส่วนสถาบันอุดมศึกษา แนวโน้มงานวิจัยให้ทำเรื่องในพื้นที่ ทำเรื่องทะเลสาบ เงินทุนวิจัยของแต่ละสถาบันก็มีไม่น้อย รวมทั้งแหล่งทุนอื่นๆ อะไรที่ทำได้ทำไปเลย ไม่ว่าจะเป็นแผนแม่บทฯ หรือไม่ก็ให้ทำไปเลย

คุณอรุณ จิตตะเสน

คงจะไม่เฉพาะไหนค จาก สาธุ ก็ช่วยได้มากๆ ทำให้เห็นภาพความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งให้เห็นความสำคัญทั้งเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เห็นด้วยว่า 3 สถาบันมาคุยร่วมกันเสียที แสงสว่างทางปัญญาที่มาจาก 3 สถาบัน จะช่วยพื้นที่ได้มาก

คุณวิรัตน์ หยุทอง

ฝากว่า ในแผนอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ป่าชายเลน และป่าพรุ ให้เพิ่มว่า ให้อนุรักษ์น้ำจืดไว้ในแผนด้วย ให้ชาวนาได้มีน้ำจืดไว้ใช้

อาจารย์จรรยา หยุทอง

ไม่มีอะไรมาก ขอบคุณทุกคน ผมดีใจอยู่หลายส่วน คือ เป็นเวทีสุดท้ายในพื้นที่ การกิจจะได้เบาลงไป ส่วนหนึ่งผมถูกขอร้องให้ไปร่วมประชุมของม.ทักษิณ เรื่อง 5 เปอร์เซนต์ ที่จะต้องออกจากราชการ ข้อเสนอในส่วน of ประชาสัมพันธ์ ในแผน of ประชาสัมพันธ์ ผมเห็นความสำคัญตรงนี้อยู่ สื่อที่เหมาะสมที่สุดคือเพลงบอก แต่หาคนเล่นได้น้อย

ผมไปผนวกกับโครงการที่ทำอยู่ในสถาบันทักษิณคดี ผมมีนายหนังอยู่กว่า 20 โรง แต่ก็น่าเห็นใจ เพราะว่ามีคนมานู่น้อย มีหนังไม่กี่คณะที่สามารถดึงคนมาได้

ผมฝากความหวังไว้ที่ช่อง 10 แต่การเล่นแต่ละครั้งไม่รู้ว่าจะเอาเรื่องทะเลสาบไปใส่ตอนไหน ในส่วน of ประชาสัมพันธ์ของผมก็มีข้อจำกัดอยู่ พยายามเน้นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา กระจายข้อมูลไปได้ระดับหนึ่ง แต่ที่จะเป็นมรรคเป็นผลของการทำเวทีตรงนี้ คือ ทำที่ของพี่น้องรอบทะเลสาบ คล้ายคลึงไปในเชิงการพูดเรื่องข้อมูลหาทางออกร่วมกัน คือลักษณะที่ได้ผลในส่วนนี้

แต่ที่เรากังวล คือ ทำที่ของการเมือง อยู่นอกเหนือการควบคุมของเรา ทำอย่างไรให้พี่น้องไปร่วมกดดันภาคประชาชนนี้ ก็คือพี่น้องต้องยอมรับว่าแผนแม่บทฯ นี้เป็นเรื่องของเขา เป็นแผนของเขา ผมฟังแล้วก็ยังไม่ยอมรับ แต่ก็ยังใช้เวลาอยู่ ผมว่าตรงนี้เป็นทางเดียว ทำอย่างไรให้รัฐบาลรู้สึก ไม่ว่ารัฐบาลไหน ต้องทำตามตรงนี้

อาจารย์วิชัย กาญจนสุวรรณ

ขอบคุณทุกท่านที่สละเวลา และขอบคุณอาจารย์จรรยาด้วย เราจะมีเวทีสำคัญอีก 2 เวที คือ เวทีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียที่ราชภัฏ และเวทีใหญ่อีกเวที กดดันให้รัฐบาลรับแผนนี้ก็ได้ เป็นเวทีปิดโครงการ ในช่วง 4 เดือน จะพยายามเร่งแผนให้เสร็จ ทำงานร่วมกับอนุกรรมการและคณะกรรมการ โดยไม่รุดตามขั้น

สรุปประเด็นจากเวทีการมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์

โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
ณ สำนักประชาสัมพันธ์เขต 6 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
วันพุธที่ 9 มิถุนายน 2547

(ประเด็นที่สรุปข้างล่างนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม ไม่ใช่ความคิดเห็นของคณะผู้ศึกษา)

- (1) ควรแยกประเด็นปัญหาของลุ่มน้ำทะเลสาบให้ชัดเจน เช่น
 - ป่า (ป่าต้นน้ำ ป่าชายเลนและ ป่าพรุ)
 - น้ำ
 - การใช้ประโยชน์ที่ดิน
 - ประมง
 - ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - การท่องเที่ยว
 - ชยะ
- (2) ในประเด็นของเรื่องป่าต้นน้ำนั้นควรจะมีการให้ความสำคัญทั้งภาคใต้ และจะต้องระบุให้ชัดเจนว่าป่าลดลงไปกี่เปอร์เซ็นต์แล้ว และจะต้องปลูกให้กลับคืนมาเหมือนเดิม
- (3) การอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศของลุ่มน้ำทั้งระบบ และวิถีชีวิตของคนรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา นั้น จะต้องมองแบบองค์รวม อย่างมองแบบแยกส่วน
- (4) การพัฒนาทะเลสาบสงขลา แบ่งออกเป็น 3 เรื่องหลักๆ คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ (อยู่ดี กินดี) และด้านการเมือง (จะต้องสอดคล้องกันทั้งการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่น)
- (5) ภาระหน้าที่หลัก 2 ประการที่ต้องทำในลุ่มน้ำทะเลสาบ คือ (1) การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศน์ สิ่งแวดล้อม รวมถึงทรัพยากรต่างๆ ในลุ่มน้ำ (2) ปรับปรุงวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของคนในลุ่มน้ำ เช่น ด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม
- (6) ปัญหาความยากจนของคนในลุ่มน้ำ
- (7) จิตสำนึก และศิลปวัฒนธรรม ทางคณะผู้ศึกษาได้มีการนำเอาองค์ความรู้ไปใช้บ้างหรือไม่ เนื่องจากถ้าไม่มีคนที่สืบทอดจะทำให้วัฒนธรรมสูญหายไป และควรบรรจุไว้ในวิชาเรียนทั้งในระดับชั้นประถมศึกษา และระดับชั้นมัธยมศึกษา ส่วนในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันยังไม่มีบรรจุความรู้เรื่องของทะเลสาบสงขลา เช่นเดียวกัน ดังนั้นควรจะมีการบรรจุเอาไว้เป็นวิชาบังคับในระดับชั้นปี 1 เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
- (8) ภูมิปัญญาของนักวิชาการ จะต้องสนับสนุนภูมิปัญญาของชาวบ้านให้สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้
- (9) ดันตาลโตนดถือเป็นพืชเศรษฐกิจของคนแถบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล จึงทำให้งบประมาณที่ขอไปจำนวน 5 ล้านบาท ถูกตัดไป
- (10) เรื่องของการศึกษานั้นอย่ามองเพียงแค่ว่าในระดับของสถาบันเท่านั้น

- (11) การจัดทำแผนแม่บทมีผลเสียอยู่ที่การนำเอานักวิชาการนำหน้า โดยที่ไม่เอาความคิดของประชาชนเป็นหลักในการจัดทำแผน
- (12) ควรมีการกำหนดเขตพื้นที่น้ำเค็ม และน้ำจืดในระยะยาว
- (13) ปัญหาป่าต้นน้ำถือเป็นเรื่องที่อยู่ในขั้นวิกฤต จะต้องนำมาเป็นประเด็นสำคัญที่บรรจุอยู่ในแผน
- (14) เมื่อมีการศึกษาแผนแม่บทแล้วควรจะมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ชาวบ้านได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง
- (15) ขงพาราเป็นพืชที่ทำลายชาวภาคใต้ เนื่องจากเป็นตัวฟันแปรวิถีชีวิตของคนภาคใต้ จากอดีตที่ประกอบอาชีพทำนา เปลี่ยนไปเป็นการทำสวนยาง (การตัดยางยังตัด ยิงจน ทำให้กลายเป็นประเทศที่ด้อยพัฒนา)
- (16) การจัดทำแผนแม่บท ยังไม่ได้แปลลงไปเป็นแผนปฏิบัติการที่ชาวบ้านสามารถจะนำไปปฏิบัติได้
- (17) การจัดองค์กรในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จะต้องประกอบไปด้วยทุกภาค แต่สำหรับที่คณะผู้ศึกษาทำมายังขาดการมีส่วนร่วมของภาคการเมือง และยังไม่สามารถตอบปัญหาได้ว่าภาคประชาชนสามารถทำงานได้อย่างไร ดังนั้นจึงต้องดูที่ระเบียบกฎหมายที่มีอยู่ และต้องสร้างกลไกการทำงานเพื่อการบริหารจัดการงบประมาณที่จะลงมา
- (18) รูปแบบขององค์กรควรจะมีการส่งเสริมเครือข่ายที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง และมีการพบปะพูดคุย มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และจะต้องส่งเสริมสนับสนุนการเคลื่อนตัวของคนที่จะมาทำงานร่วมกัน
- (19) การศึกษาโครงสร้างของบอร์ดในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการทำงาน เพราะยังอยู่ในกรอบ ในกระทรวง
- (20) การศึกษาทะเลสาบให้ยั่งยืนนั้น จะต้องฝากให้ใครจัดการถึงจะยั่งยืน ถ้าฝากไว้ที่หน่วยงานท้องถิ่น องค์กรชาวบ้าน การจัดการงบประมาณจะต้องเดิมให้กับองค์กรภาคประชาชนให้แข็งแรงขึ้น (ถ้ากระบวนการของรัฐ และอำนาจไม่เปลี่ยน การพัฒนาทะเลสาบก็ไม่สามารถยั่งยืนได้)
- (21) จะมีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างไร เพื่อที่จะให้ชาวบ้านได้มีโอกาสนำทรัพยากรไปใช้ในการประกอบอาชีพ
- (22) ในการพัฒนาคิดถึงคนทั้งหมด ทั้งเกลอเขา เกลอนา เกลอเล แต่ยังขาดเกลอเมือง ที่ทางรัฐไม่ได้ให้ความสำคัญ
- (23) การกระจายอำนาจ (ต้องทำโดยอิงรัฐธรรมนูญ) และการปฏิรูประบบราชการกำลังแข่งขันกันอยู่ เพื่อการพัฒนาประเทศ
- (24) งบประมาณเร่งด่วนมีการได้รับมามาก เช่น โครงการขุดร่องแถมตำบลท่าหินไปคลองรี และมีการปลูกป่าชายเลนควบคู่กันไปด้วย ซึ่งการขุดลอกแล้วปลูกป่านั้นเป็นการใช้งบประมาณที่ซ้ำซ้อน
- (25) ปัญหาน้ำเสียจากโรงงาน
- (26) มีงบประมาณในการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียแต่ไม่มีงบประมาณในการดำเนินการบำบัดน้ำเสีย
- (27) ปัญหานักศึกษาที่เรียนจบในสถาบันการศึกษาในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ไม่มีความรู้เรื่องทะเลสาบในทุกมิติ

รายชื่อผู้เข้าร่วมเวทีการมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์
โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาภูมิทัศน์ทะเลสาบสงขลา
ณ สำนักประชาสัมพันธ์เขต 6
วันพุธ ที่ 9 มิถุนายน 2547

1. คุณสุริวงค์	พงศ์ไพบุลย์	92/10	ถ. กาญจนวนิช	อ. เมือง	จ. สงขลา
2. คุณไพฑูรย์	ศิริรักษ์	99/109 ม. 1	ต. เขารูปช้าง	อ. เมือง	จ. สงขลา
3. คุณอรัญญา	จิตตะโน	-	-	อ. หาดใหญ่	จ. สงขลา
4. คุณอดุลศักดิ์	มุแกม	1635	ถ. เพชรเกษม	อ. หาดใหญ่	จ. สงขลา
5. คุณสุนทร	นาคประดิษฐ์	14 ช. 1	ถ. สันติราษฎร์	อ. หาดใหญ่	จ. สงขลา
6. คุณลักข์	หนูประดิษฐ์	50 ม. 5	ต. คอหงส์	อ. หาดใหญ่	จ. สงขลา
7. คุณวิรัตน์	หุยกทอง	40/1 ม. 1	ต. บ้านขาว	อ. ระโนด	จ. สงขลา
8. คุณไสว	ศรีสุวรรณ	199 ม. 1	ต. บ้านขาว	อ. ระโนด	จ. สงขลา
9. คุณนฤฤทธิ์	ดวงสุวรรณ	57/216	เคหะสถานครูไทย	ต. พะวง	อ. เมือง จ. สงขลา
10. คุณยินดี	ตรีวิญเพชร	สวท. สงขลา	ต. พะวง	อ. เมือง	จ. สงขลา
11. คุณสันติ	บุญประดับ	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
12. คุณรวีวรรณ	ภูริเดช	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
13. คุณพิชชา	แก้วขาว	โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ภาคใต้			
14. คุณกาญจนา	เหล่าไชยชัยกุล	โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ภาคใต้			
15. คุณพิกุล	บุรีภักดี	คณะกรรมการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาภาคประชาชน			
16. คุณสมบุญ	จิตสารอารมณ์	คณะกรรมการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาภาคประชาชน			
17. คุณนิทัศน์	แก้วศรี	คณะกรรมการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาภาคประชาชน			
18. คุณทัศนีย์	ชลขานิโก	นักประชาสัมพันธ์ 8 ว สปข. 6			
19. คุณพัชนี	รัฐกาญจน์	ผู้อำนวยการส่วนข่าวและรายการภูมิภาค สปข. 6			
20. คุณพูนทรัพย์	ศรีชู	แกนนำโชนคาบสมุทรสทิงพระ			
21. คุณเอกชัย	ถาวรวงศ์	สมาชิกจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง			
22. คุณศศิธร	ขาวสุข	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม			
23. คุณปิยะโชติ	อินทรวาส	หนังสือพิมพ์โฟกัสภาคใต้			
24. คุณอรุณรัตน์	แสงละออ	สถานีวิทยุ มอ. FM 88.0 MHz			
25. คุณนันทพร	จันทร์สุกหิรัญ	สถานีวิทยุ มอ. FM 88.0 MHz			
26. คุณฉรงค์	มุแกม	สถานีวิทยุ มอ. FM 88.0 MHz			
27. คุณคำนวณ	นวลสนอง	สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ			
28. คุณจรรยา	หุยกทอง	สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ			
29. คุณอารี	รังสิโยกฤษฎ์	สถาบันราชภัฏสงขลา			

30. คุณสุเทพ	ทิพย์ธาราร	สถาบันราชภัฏสงขลา
31. คุณบรรจง	ทองสร้าง	สถาบันราชภัฏสงขลา
32. คุณรศ	สืบสภาร	สถาบันพัฒนาการชลประทาน
33. คุณวินัย	เลียงเจริญสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
34. คุณพรหมธิดา	สคไส	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
35. คุณวิชัย	กาญจนสุวรรณ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
36. คุณอุษณีย์	วรรณนิกุล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
37. คุณนพรัตน์	บำรุงรักษ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
38. คุณฉัตร ไชย	รัตนไชย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
39. คุณสุเมธ	ไชยประพัทธ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
40. คุณปาริชาติ	วิสุทธิสมาจาร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
41. คุณศักดิ์ชาย	ลงนคร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
42. คุณฉัฐพล	ศรีสุธาสินี	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
43. คุณวาสนา	เสรีวัฒนาชัย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
44. คุณอรสา	คงทอง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
45. คุณวิเชียร	จากุพจน์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
46. คุณอาแว	มะแส	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
47. คุณศักดิ์ดา	โชโต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
48. คุณจุฑารัตน์	บุญรัตน์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สำนักประชาสัมพันธ์เขต 6
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

บรรณาคาศเวทีการประชุม

บรรณาคาศเวทีการประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันกำหนดแผนแม่บทฯ

